

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Mediální obraz "muslimů" v časopise Reflex

Vypracoval: Martina Vonásková

Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

České Budějovice 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci nazvanou Mediální obraz "muslimů" v časopise Reflex vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v plném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 27.6.2014

Martina Vonásková

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Salimu Muradovi, Ph.D za odborné vedení, ochotu, trpělivost, cenné rady a připomínky.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou "muslimů" žijících v České republice a jejich mediálního obrazu v periodiku Reflex. V úvodu bude stručně pojednáno o historii přítomnosti muslimů v ČR, bude charakterizováno, jak jsou muslimové v ČR přijímáni. Vysvětlena bude kategorie "muslim" a kdo je do ní řazen médií, veřejným diskurzem, jak tuto kategorii pojmají orientalisté, případně odborníci dalších sociálních věd v ČR. Budou též prezentovány výzkumy veřejného mínění renomovaných českých agentur zabývajících se daným tématem. Práce nastíní některé konfliktní situace debatované veřejnými sdělovacími prostředky v ČR mající vztah ke zkoumanému tématu. Jádrem bude obsahová analýza mediálního obrazu muslimů v České republice ve vybraném periodiku v určitém časovém období z pohledu vybraných kritérií. Analyzovány budou články publikované v časopise Reflex. Zmapován bude mediální obraz muslimů v letech 2012 -2013. V závěru práce budou analyzovány některé stereotypy a výroky týkající se muslimské menšiny v ČR.

Klíčová slova: muslim, islám, islamofobie, stereotypy, mediální obraz, obsahová analýza, otevřené kódování

Annotation

The bachelor's paper studies the problems of muslims who live in the Czech Republic and the media image of them in the Reflex magazine. In the beginning of the paper I briefly discuss the history of the presence of muslims in the Czech Republic and she will describe the acceptance of them by Czech people. The category muslim will be explain and who belongs to it according to media and experts in social science in the Czech Republic. The work will present researches of public opinion of respected czech agencies involved in this topic. I will show some problematic situations debated by media in Czech Republic. The main part of the paper is the analysis of the media image of the muslims in the Czech Republic in the chosen magazine in a certain time period. Some articles from the Reflex magazine will be analyzed. Specify will be the media image of the muslims in the years 2012-2013. In the conclusion of the paper will be analyzed some stereotyps and some statements about the muslim minority in the Czech Republic.

Keywords : muslim, islam, islamophobia, stereotypes, media image, content analysis, open coding

OBSAH

ÚVOD.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. HISTORIE MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE	8
1.1 Vznik a vývoj muslimské obce v letech 1934-1939	8
1.2 Muslimská obec v období Protektorátu 1939-1945	9
1.3 Muslimská obec v letech 1945-1989	10
1.4 Muslimská obec po roce 1989	11
1.5 Současná muslimská scéna v České republice.....	12
2. ISLAMOFOBIE V ČESKÉ REPUBLICE	14
2.1 Vymezení pojmu xenofobie a islamofobie.....	14
2.2 Historické kořeny české islamofobie	15
2.3 Situace po roce 1989.....	16
3. MÉDIA	17
3.1 Masová média.....	17
3.2 Mediace a interpersonální komunikace.....	19
3.3 Masová komunikace	19
3.4 Český mediální obraz islámu	20
3.5 Stereotypy a předsudky v médiích.....	25
I. PRAKTICKÁ ČÁST	26
4. METODY ZKOUMÁNÍ MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE.....	26
4.1 Obsahová analýza	28
4.2 Konstrukce mediálního obrazu muslimů v časopise reflex.....	30
5. CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÉHO MÉDIA – ČASOPISU REFLEX	30
5.1 Sledovaný soubor.....	31
6. CÍLE A HYPOTÉZY VÝZKUMU.....	32
6.1 Hlavní cíl výzkumu: Zjistit jaký je mediální obraz muslimů v časopise Reflex v letech 2012, 2013.....	32
6.2 Vedlejší cíle	32
7. VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	34
ZÁVĚR.....	51
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
9. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	56

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá tématem Mediální obraz "muslimů" v časopise Reflex. Média hrají v životě současného člověka důležitou roli, přinášejí informace, formují názory společnosti i jednotlivce, utvářejí veřejné mínění. Pomáhají nám skládat obraz i o skutečnostech, se kterými se setkáváme zřídka nebo dokonce vůbec.

V České republice tvoří muslimové jen nepočetnou minoritu, proto naše osobní zkušenost s nimi je malá, v horším případě žádná. Zdá se, že ani média této menšině nevěnují velkou pozornost, a když, tak o ní informují spíše negativně, a to především ve spojitosti s radikalismem, terorismem a kontroverzním postojem vůči ženám. Bakalářské práce si klade za cíl zanalyzovat, zda týdeník Reflex z těchto zažitých stereotypů vybočuje. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou, přičemž její přínos tkví právě v části empirické.

Teoretická část na základě dostupné literatury informuje o historii muslimů na našem území, o zkušenostech českého obyvatelstva s islámem, vymezuje pojmy xenofobie, islamofobie, zamýšlí se nad současným mediálním obrazem muslimů. Sleduje také, jak mediální obraz formuje naše postoje k této minoritě a jak, popř. zda vůbec, přispívá k její integraci do české společnosti.

Praktická část je založena na analýze konkrétních článků časopisu Reflex. Pro garanci co největší aktuálnosti výzkumu byly jako vzorek vybrány ročníky 2012 a 2013. Samotný výběr textů byl proveden za použití databáze Anopress dle zadaných klíčových slov „islám“, „islámský“, „muslim“, „muslimský“, „islamofobie“, „islamizace“ a jejich gramatických variant. Bylo vyselektováno celkem 32 textů, z toho 5 se týkalo sledovaného tématu jen okrajově, proto byly ze zkoumaného vzorku vyřazeny, studie tedy pracuje celkem s 27 texty.

Dále praktická část definuje metodu obsahové analýzy, která byla pro výzkum použita. Byl formulován hlavní cíl výzkumu, který je totožný s tématem bakalářské práce a dále pak pět cílů vedlejších a pět výzkumných hypotéz. Zjištěná data jsou vyhodnocena a utříděna do tabulek a pro lepší přehlednost ještě zanesena do výšečových a sloupcových grafů.

V závěru je analyzováno a vysvětleno potvrzení či vyvrácení pracovních hypotéz a výsledky vlastního zkoumání jsou porovnány s výsledky některých studií, které byly na podobné téma realizovány.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORIE MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

1.1. Vznik a vývoj muslimské obce v letech 1934-1939

K prvnímu významnějšímu kontaktu českého obyvatelstva s vyznavači islámu došlo roku 1878 v boji i Hercegovinu. Okupace Rakouska-Uherska a následné násilné připojení Bosny a Hercegoviny, k němuž došlo roku 1908, mělo za následek usazování muslimů na našem území. Zprostředkovanou formou jsme mohli vnímat islámské vyznání v rámci Rakouska-Uherska. V roce 1918, po rozpadu monarchie, do Čech začali proudit balkánští muslimové nejen kvůli výhodnější hospodářské situaci, ale přicházeli také za studiem a za prací. Jak uvádí Mendl¹, k balkánským muslimům se velmi brzy začali připojovat emigranti ze Sovětského svazu, zejména Čerkesové a Tataři. Počátky sdružování muslimů datujeme do poloviny třicátých let, kdy se vyznavači islámu na základě své náboženské víry začali shromažďovat především v Praze, Brně a v okolí Zlína. Významnou osobností byl český publicista Muhammad Abdalláh Brikius, který se podílel nejen na vzniku klubu příznivců islámu Oáza, ale spolu s generálním egyptským konzulem Ab dal-Hamída al-Bábá bejem, indickým intelektuálem dr. Sajjida Hasana Mírzá chánem a spolu s dalšími praktikujícími muslimy založili 8. listopadu 1934 Moslimskou náboženskou obec pro Československo s ústředím v Praze. Arabský název byl El-Ittihad el-Islami. Prvotním cílem této organizace bylo zjistit počet pražských muslimů a jejich ochotu při budování obce. Dalším úkolem bylo její řádné zaregistrování a v neposlední řadě i výstavba mešity v Praze. Spolu s ustavením obce 25. dubna 1935 se ustavila i Rada Muslimské náboženské obce. Ministerstvo školství a národní osvěty po obdržení dopisu potvrdilo zřízení Moslimské náboženské obce ke dni 1. února 1935. Dále vzneslo požadavek, aby obec předložila zpracovaný status a stanovy. Také poukázala na nejasný výklad faktů, zda se muslimská obec zřizuje jen v českých zemích nebo také na Slovensku a Podkarpatské Rusi, neboť v Čechách a na Slovensku existovaly dvě odlišné normy pro

---

¹ MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy*. 2007. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9.

muslimy. Ministerstvo školství a národní osvěty zároveň upozornilo, že oblast pohřbů a sňatků a vedení matrik bude muset být schválena také ministerstvem vnitra. Neúměrným návrhem ze strany Moslimské obce bylo zavedení arabštiny jako úředního jazyka. Všechny tyto skutečnosti měly za následek, že Ministerstvo vnitra rozhodlo o pozastavení činnosti obce, dokud nebudou veškeré náležitosti vyřízeny. V letech 1936 až 1937 se spory v muslimské obci na čas uklidnily a do období nacistické okupace zde nebyly zaznamenány žádné významnější události. „*Obec se spíše soustředila na upevňování vnitřní struktury a vztahů mezi členy, posilování vztahů se zahraničními mecenáši a poradci a na důsledné plnění náboženských povinností svých členů.*“ (Mendel, Ostřanský, Rataj, 2007: 345) *Muslimská obec příliš nerespektovala připomínky úřadů na svoji adresu. Ačkoli se snažila vyvolat dojem, že se jejich pokyny řídí, ve skutečnosti je nepovažovala za závazné. Důkazem je např. uzavírání nelegitimních polygamních sňatků, i když před úřady jejich účastníci jako manželé legálně vystupovat nemohli. Faktem zůstává, že až do období Protektorátu v muslimské obci k žádným zásadním změnám nedocházelo.*

1.2. Muslimská obec v období Protektorátu 1939-1945

Patnáctý březen 1939 nepřinesl žádnou změnu ani pro muslimskou obec samotnou ani pro její vztah ke státu. Materiál Ministerstva školství a národní osvěty z 31. března 1939 naznačoval určitou nervozitu ze změn ve státní správě a legislativě. Ministerstvo bylo šokováno, že obec pořádala valnou hromadu, i když ještě nebyly schváleny stanovy a další formální a obsahové záležitosti. Zájem muslimské obce o uznání nadále přetrvával. Možné komplikace pro muslimskou obec nastaly v době, kdy si Ministerstvo vyžádalo data o počtu příslušníků, jejich trvalém bydlišti, počtu Čechů a národnosti cizinců. K dalšímu setkání Rady obce došlo až 25. ledna 1941 na Ministerstvu školství a národní osvěty (MŠANO). Dle Mendla², se schůzky účastnili pánové Mohamed Abdallah Brikcius, místopředseda moslimské obce pro Čechy a Moravu v Praze, a úředník Ivo Mohamed Spoutil. Muslimská obec se 700 věřícími byla financována ústřední muslimskou obcí v Sarajevu. Finance putovaly na výstavbu mešity, provoz provizorních modliteben a vydávání časopisu Hlas. MŠANO se

² MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy*. 2007. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9.

přepřpracované verze stanov od zástupců obce dočkalo 14. února 1941. Dokument se z rukou ministerstva školství dostal na ministerstvo vnitra až v červnu 1941. Moslimská náboženská obec pro Čechy a Moravu se po sedmi letech neustálých průtahů dočkala uznání od Presidia ministerské rady. Nejasnosti se vyskytly okolo skutečnosti, zda tento krok učinila vláda Aloise Eliáše, nebo nová vláda Reinharda Heydricha, nového říšského protektora. Benešovy dekry z roku 1945 anulovaly všechny právní akty z doby Protektorátu. Po roce 1941 nemáme k dispozici žádné dokumenty o kontaktu muslimské obce s úřady. Obec čelila nařčení z loajality vůči nacistické okupaci, a to vedlo k ukončení její činnosti, což učinila spontánně a svým rozhodnutím.

1.3. Muslimská obec v letech 1945-1989

Muslimská a obec a její členové se v období nacistické okupace výrazně neobměnili. Starší členové se snažili obec podporovat především finančně a organizačně, zatímco mladší členové poznávali islámskou civilizaci a vše okolo ní. Obec nezanikla ani po osvobození, ale právně neexistovala. Její činnost velmi ovlivnilo nestálé polické ovzduší. Obec nebyla považována za „kolaborantkou“ jako celek. Obviněn byl hlavní představitel obce Hadži Alois Bohdan Brikcius a poté vězněn na Pankráci. Hadži měl být obviněn z rasistických postojů vůči Židům, měl projevat sympatie s nacismem v protektorátním tisku a kolabovat s Němci. Případ převzal Mimořádný lidový soud, který Brikciusovi vinu nedokázal. Po zpochybnění obžaloby důvěryhodnými svědky byl případ Brikciuse přeřazen k tzv. Národnímu soudu. Zmíněný soud přes veškerá svědectví o jeho nevině a zjištěných skutečnostech nakonec odsoudil Hadžiho Brikciuse roku 1946 k osmi letům vězení. Odsouzen byl na základě retribučního dekretu. Po 9. květnu 1945 hrozila muslimské obci diskreditace, přispěla tomu mimořádná situace v obci týkající se i Hadžiho Brikciuce. Přestože došlo v obci k oslabení zapříčiněném nepřítomností hlavního organizátora, obec po válce zrušena nebyla a nikdo se o její statut nezajímal. Církevní zákony, které byly vydané roku 1948, hovořily o novém vztahu mezi státem a náboženskými institucemi. Ke zrušení statutu obce nedošlo ani po únoru 1948, v padesátých letech české muslimy komunistické úřady nepronásledovaly. *„Činnost obce v období do roku 1968 lze rekonstruovat jen velmi obtížně. K dispozici jsou pouze kusé informace některých členů a pár dokumentů, resp. osobní korespondence z archivu profesora Šilhavého.“* (Mendel, Ostřanský, Rataj,

2007: 367) Padesátá a šedesátá léta obci přinesla špatné podmínky režimního ateismu a s tím spojené občasně sledování členů státní policie. Krize se prohloubila i úmrtím Hadžiho v únoru 1959. Čeští muslimové za tzv. Pražského jara přicházeli s žádostí o registraci. Nakonec roku 1968 čeští muslimové s předsedou Jahjá Omarem Málkem, dr. Romanem Raczynským a jednatelem Arífem Omarem Třebickým žádali o založení organizace Yeni ceri.³ Sociální organizace Moslimů v Praze. Spolu s žádostí o založení organizace zaslali i žádost o registraci Svazu muslimských obcí v ČSSR. Bohužel zástupci obce neobdrželi žádnou odpověď, rozhodli se tedy považovat Svaz muslimských obcí za založený de facto. Název organizace byl ještě změněn na Čs. Federaci Islámských Společností v exilu (CSFIS), v jeho čele stanul Hadži Omar Abdalaziz Ctirad Šárka. Změny v obci přišly až s rokem 1989.

1.4. Muslimská obec po roce 1989

Ze složení zástupců Muslimské obce mnoho nezbylo, Šárka se usadil v Bavorsku, Málek a Třebický v Austrálii a Raczynski se až příliš přátelil s komunistickými úřady. Náboženská svoboda přinesla myšlenky na obnovu muslimské obce. Důležitým faktorem pro tuto ideu určitě byli noví konvertité, příliv studentů z islámských zemí, menších podnikatelů z Turecka a také exulantů a azylantů z Iráku, Palestiny a dalších zemí. Vláda o muslimské obci věděla díky snaze Muhammada Aliho Šilhavého o uznání Ústředí muslimských obcí. Roku 1990 se rozhodlo o přesunutí centra obce na Moravu. V moravské metropoli Brně a v jejím okolí žilo totiž nejvíce muslimů praktikujících víru. *„Dne 18. května 1991 se v Praze na Střeleckém ostrově konala ustavující schůze Al-Ittihad Al-Islami-Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR, na niž byly schváleny staronové stanovy vycházející z prvorepublikové předlohy.“* (Mendel, Ostřanský, Rataj, 2007: 382) Ve volbách zvítězil profesor Mohammed Alli Šilhavý. Bylo ustanoveno, že Rada obce se bude pravidelně scházet v Brně. Nově zvolená Rada se snažila zkvalitnit vydávání časopisu Hlas, dalším úkolem bylo obnovení vedení matrik, vznik vlastního nakladatelství, podpora výstavby mešit (v Brně) a pokusit se obnovit vazby na islámská misijní střediska v Evropě a jinde. Obec posílila vydavatelskou činnost, starala se o řádnou prezentaci v médiích,

---

³ Turecký výraz znamenající „nové vojsko“

upevňovala kontakty s vídeňským misijním centrem. Všechny tyto aktivity měly zabránit tomu, aby muslimové žili ve společnosti plné předsudků a nepochopení.

1.5. Současná muslimská scéna v České republice

„Oficiální statistiky o počtech muslimů v České republice neexistují. Nejčastěji se v této souvislosti objevují dva značně rozdílné údaje: 10 000 a 20 000 osob.“ (Mendel, Ostránský, Rataj, 2007: 408) Tento počet zahrnuje české konvertity, ti tvoří nejméně početnou skupinu a jsou zastoupeni především ženami, dále cizince s českým občanstvím, kteří do Československa přišli v sedmdesátých a osmdesátých letech za studiem a po ukončení studia založili rodinu a již tu zůstali a zažádali o občanství. Nejpočetnější skupinou jsou cizinci bez českého občanství, kteří mají povolení k trvalému nebo dlouhodobému pobytu, sem spadají podnikatelé a studenti, kteří přišli po roce 1989. Z hlediska národnostního nejvíce muslimů žijících v České Republice pochází ze Sýrie, Iráku a Egypta, ale své zastoupení v České republice mají i muslimové z Balkánu (Bosňáci, Albánci, Makedonci), Turci, Pákistánci a Čečenci. Nemůžeme však opomenout vzrůstající počet žadatelů o politický azyl⁴.

Zcela mimo jakýkoli výčet stojí nelegální muslimští migranti. O jejich původu a počtu můžeme pouze polemizovat. Česko pro ně přestává být pouhou tranzitní zemí, ale naopak se stává atraktivním cílem těchto muslimských uprchlíků, a to zvláště po vstupu ČR do Evropské unie.

Jako konkrétní údaj není možné brát ani fakt, že podle Českého statistického úřadu v roce 2011 při sčítání lidu uvedlo islám jako svoje náboženství 3358 lidí. Z toho v Ústředí muslimských obcí je 1437 lidí a bez institucionálního ukotvení 1921 lidí.⁵ *„Pro mnoho muslimů představuje islámské náboženství nedílný základ jejich světonázoru, ale navenek bychom je jen těžko mohli pokládat za praktikující věřící.“* (Mendel, Ostránský, Rataj, 2007: 410) Na základě projektu Integrovaný proces muslimů v České republice, jehož autorem je Daniel Topinka, se na základě údajů Českého

---

⁴ MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy*. 2007. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9

⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011. Tab. 614c Obyvatelstvo podle věku, náboženské víry a pohlaví*. Období 26. 3. 2011. [on-line]. [cit. 10. 5. 2014]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30719&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

Statistického úřadu zjišťovalo, jaké množství cizinců v letech 2001-2005 získalo povolení k pobytu, azyl a státní občanství. Sečtené položky ukázaly počet imigrantů podle státní příslušnosti. Ze statistik tedy vyplynulo výsledné číslo 11 235 muslimů pocházejících ze 78 zemí. Odhady okolo 10 000 nebyly tak daleko od pravdy. Dalším výsledkem projektu bylo upřesnění procentuálního zastoupení islámských subcivilizací. V procentech se tedy v České republice vyskytuje subcivilizace turkická sunnitská (62,6%), arabská sunnitská (28,6%), z toho přes polovinu muslimů pochází z Afriky (16%), indoárijská sunnitská (6,3%), perská šiitská (1,8%), indomalajská sunnitská (0,7%). Největší zastoupení muslimů najdeme v zemích, které jsou součástí turkické sunnitské subcivilizace. „Z hlediska genderu můžeme tvrdit, že přibližně třetinu z celkového počtu tvoří muslimky.“ (Topinka, 2007: 50)

Podstatná je také otázka, koho je za skutečného muslima možné označit, tato skutečnost je dána mírou hloubky vztahu k islámskému náboženství, která je u každého jedince individuální. Mnoho muslimů se sice k islámu otevřeně hlásí, ale za praktikující jedince bychom je mohli považovat jen těžko.

Praktikující muslim, který chce skutečně beze zbytku žít podle zásad Koránu, se v nemuslimském prostředí, tedy i v Česku, potýká s celou řadou problémů. Na druhou stranu je nutné konstatovat, že islámské právo je v těchto otázkách značně tolerantní.

Například otázka povoleného a zakázaného stravování je ošetřena právní úpravou, tzv. fatwy, která muslimům povoluje kupovat maso od křesťanských nebo židovských prodejců. Podle islámských zásad by totiž maso určené ke konzumaci, tzv. halál, mělo být vyprodukováno přesně stanovenými postupy. Zatímco v zemích, kde je muslimská komunita početná a má zde bohaté historické kořeny, již existuje celá síť halál prodejen i restaurací, v Česku jsou tyto podniky jen ojedinělým jevem⁶.

Muslimové žijící v Česku se potýkají i s komplikacemi spojenými s výběrem jména pro svoje dítě. „Jméno dítěte je v České republice potřeba zapsat na matrice do knihy narození, pak teprve může být vydán rodný list a jméno se objeví v dalších dokladech. Zabývá se tím zákon č. 301/2000Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.“ (Mendel, Ostránský, Rataj, 2007: 427) Tito

---

⁶ MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy*. 2007. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9.

autoři dále uvádějí, že pokud se jedná o jméno cizojazyčné, rozhodujícím faktem pro matriku je to, zda se jméno nachází v knize Miloslavy Knapové Jak se bude jmenovat. Pokud se vybrané jméno v seznamu cizojazyčných jmen u této autorky nevyskytuje, matrika vyžaduje vyjádření nějakého odborného pracoviště, aby potvrdilo, že jméno se v zemi původu rodičů skutečně používá. O stejné potvrzení mohou požádat i sami rodiče dítěte na velvyslanectví země, ze které jeden z nich pochází.

Muslimové prakticky denně řeší situace, které vyplývají z jejich víry. Ženy se musí často kvůli zaměstnání vzdát svého šátku, muži muslimové jsou v tomto ohledu ve výhodě, jejich oblečení většinou není nijak nápadné. Problematické může být také dodržování Ramadánu. V tomto měsíci, kdy muslimové od východu do západu slunce nemohou kromě jiného jíst a pít, většina muslimských zemí zkracuje pracovní dobu. Něco takového není v České republice možné. Povinností každého muslima je pětkrát denně se modlit. Někteří tuto povinnost dodržují i na veřejnosti, i když vzbuzují pozornost. Mnozí však modlitbu vynechají a odloží na dobu, kdy na ni mají soukromí. Často se tedy stává, že muslimové, kteří u nás žijí delší dobu se sice stále cítí muslimy, ale islám buď nepraktikují vůbec, nebo si ho přizpůsobí podle svých potřeb a možností.

V současné době se v České republice nacházejí dvě mešity – v Praze a v Brně. V Praze najdeme i Islámské centrum, jehož součástí je také modlitebna. Dnes mešity slouží také k pořádání přednášek a dalších akcí⁷.

2. ISLAMOFOBIE V ČESKÉ REPUBLICĚ

2.1. Vymezení pojmu xenofobie a islamofobie

Při vymezení pojmu islamofobie je nutné interpretovat rovněž výraz jemu nadřazený, a tím je xenofobie. Podle Mendela je „*xenofobie pojem z oblasti sociální psychologie a vyjadřuje masově pociťovaný ostych, prezíravost či nenávisť vůči čemukoli nebo komukoli cizímu.*“ (Mendel, 1994: 45) Mendel dále říká, že „*xenofobie je pojem dostatečně široký na to, aby pod něj bylo možno zahrnout nejrůznější a vzájemně se překrývající postoje – počínaje nedůvěrou vůči novotám a konče teoreticky zdůvodněným rasismem. Řekl bych, že ten druhý případ není pro českou společnost příznačný, i když nálepka rasismu se v našem tisku často používá.*“

---

⁷ Život muslimů v ČR Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze [online].[cit.5.12.2014].Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/zivot_muslimu_v_cr

Příznačnější je šířící se masová nervozita z průniku vnějších a u nás dosud nezdomácnělých hodnot a jevů a nedostatečná schopnost tyto jevy tolerovat.“ (Mendel, 1994: 46)

Jetliže tedy pojem xenofobie znamená strach, obavu z neznámého, pak islamofobii chápeme jako negativní postoj vůči islámu a muslimům.

S termínem islamofobie se na konci 80. let 20. století setkáváme v anglicky mluvících zemích, od roku 1991 pak tento termín užívá i Oxfordský slovník. Podle Kropáčka⁸ „Islamofobie zahrnuje široké spektrum projevů vyjadřujících nadřazenou přezíravost až nenávistný odpor vůči muslimům, zvláště Arabům, ale i jejich jiným souvěrcům, s nimiž v západních zemích xenofobní jedinci či skupiny přicházejí v různých kontextech do styku.“ (Kropáček, 2002: 138) Projevy islamofobie se dotýkají kruhů akademických i politických a podle slov profesora Kropáčka „můžou vést až k diskriminačním praktikám a xenofobní kriminalitě.“ (Kropáček, 2002: 139) V západních civilizacích se ve veřejném mínění projevuje stereotypizace islámu jak v literatuře tak ve filmu. Rambergová⁹ hovoří o islamofobii jako o strachu nebo předsudcích vůči islámu, muslimům a dalším záležitostem týkajících se muslimů. Islamofobie však není ničím novým, dnes je všeobecně rozšířeným faktem, že mnoho muslimských komunit v Evropě se ocitá v nepřátelském prostředí, které je charakteristické hlubokými předsudky, neznalostí a v některých případech dokonce fyzickým a verbálním obtěžováním. Muslimové jsou spojováni s násilím, terorismem a netolerancí.

2. 2. Historické kořeny české islamofobie

Nedůvěra ke světu islámu má v našem prostředí kořeny už v raném středověku, kdy střety mezi křesťanskou Evropou a světem arabského islámu byly na denním pořádku. Právě z této doby pochází představa „pohanského mohamedána, člověka zvrhlých mravů, který se snaží pohltnout náš svět dobra.“ (Mendel, 1994: 47)

---

⁸ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002, 197 p. ISBN 80-702-1540-2.

⁹ RAMBERG, I. 2004. Islamophobia and its consequences on Young People. Seminar report. European Youth Center Budapest.

Pro českou islamofobii byl však patrně mnohem významnějším mezníkem rok 1878, kdy se Češi, tehdy ještě jako součást rakousko – uherské armády setkali tváří v tvář s muslimy při řešení tzv. východní otázky. Mendel připomíná, že v této době na bosenském území zazněla i tato píseň:

„Dole pod strání šnelcunk uhání

a pod strání jsou schovaní mohamedáni.

Mohamedáni, to sou pohani

kařata maj roztrhaný, smrkaj do dlaní.“ (Mendel, Ostřanský, Rataj, 2007: 136)

Právě doba, kdy se Bosna a Hercegovina staly součástí monarchie, byla pro Čechy nadlouho jedinou příležitostí, aby se s islámem a vůbec muslimským světem seznámili na vlastní kůži.

V době první republiky došlo k výraznému útlumu islamofobie. Roky 1948-1989 se také nevyznačují žádným zvláštním zájmem o islám. Podle Mendela se například sedmdesátá léta vyznačovala zejména tím, že „*islámské státy se dělily na sprátené a reakční, pokrokové a proimperialistické. Islámskému faktoru se nevěnovala prakticky žádná pozornost.*“ (Mendel, Ostřanský, Rataj, 2007: 139)

2. 3. Situace po roce 1989

Po roce 1989 se situace značně změnila, bohužel spíše k horšímu. Zcela pochopitelně ji ještě vyostřily události z 11. září 2001. Smutnou skutečností je, že islamofobní projevy se neomezují pouze na stránky bulváru nebo sdělovacích prostředků vůbec, dokonce i těch zdánlivě nejserioznějších, ale najdeme je v projevech politiků, dokonce i v oficiálních učebnicích: „*Například v Zeměpisu pro 6. ročník základní školy z roku 1995 se na straně 66 dočteme: ... Ženy nejsou rovnoprávné s muži. Islám je nesmiřitelný náboženský směr, který neuznává víru jiných lidí.*“ (Mendel, Ostřanský, Rataj, 2007: 140)

Mendel dále ve své publikaci cituje slova Vojtěcha Cepla, která zazněla v Českém rozhlase 6 dne 11. listopadu 2006 a která se mimo jiné týkají i islámu. „*Stojíme na prahu stěhování národů, důvody migrace jsou ekonomické, v Evropě je lépe. Lidé prchají do Evropy z nižších civilizací. Těch inferiorních. Já totiž tvrdím, že není pravda, že všechny civilizace jsou si rovny, já tvrdím, že některé jsou vyšší,*

vyspělejší, a některé jsou zaostalé. Nechci jít do razantních kriterií (...) nemůžu považovat za rovnocennou civilizaci, která považuje ženy za nižší typ živočichů...“ (Mendel, Ostřanský, Rataj, 2007: 144)

Obecně lze tedy konstatovat, že česká islamofobie je typická svou povrchní polemikou, prezentací lží a polopravd. Média neustále produkují stereotypní obraz muslimské společnosti. Zdrojem strachu z islámu v nynější České republice není zkušenost veřejnosti s muslimy a jejich komunitami, není to ani radikalismus, „*nýbrž sledování povrchních zpráv v některých sdělovacích prostředcích o teroristických útocích v Evropě, o atraktivním problému s nošením „muslimského šátku“ ve Francii nebo o aktuální situaci v Iráku a Afghánistánu, kde za šíření demokracie umírají američtí hoši v boji s „islámskými teroristy.*“ (Mendel, Ostřanský, Rataj, 2007: 135)

3. MÉDIA

3.1. Masová média

Média jsou bezpochyby nedílnou součástí našich životů. V moderních společnostech jsme svědky stále vzrůstajícího významu médií. Podle Mc Quaila¹⁰ jsou média zdrojem moci, ale také prostředkem pro zábavu a volný čas, který pomáhají organizovat. Velmi často se média staví do role služebníka a plní přání “pána publika“. „*V nejobecnější rovině jsou masová média považována za ustavené společenské instituce s vlastní svébytnou množinou pravidel a postupů, která je ale v celém rozsahu svých činností určována a omezována společností, v níž působí.*“ (McQuial, 1999: 22) V podstatě lze říci, že masová média jsou závislá na společnosti. Poskytují nám kontakt se zásadními institucemi společnosti, ve které žijeme. Určitý citový názor na média podle McQuaila dán tím, že *jsou zdrojem moci, prostředím, kde se na národní i mezinárodní úrovni odehrává celá řada událostí, také jsou významným zdrojem výkladů sociální reality a představ o ní, jsou primárním klíčem ke slávě a postavení známé osobnosti, stejně jako k účinnému vystupování na veřejnosti.*“ (McQuial, 1999: 21)

---

¹⁰MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9

Masová média jsou ovlivňována společností i institucemi, které mají politický a ekonomický vliv v zemi, ovšem opačně i sama média tyto instituce ovlivňují, a jsou tak často pokládána za účinné nástroje moci. Nad potenciálem médií uplatňovat moc se zamýšlí Denis McQuail¹¹:

Potenciál médií uplatňovat moc

- *Přitahují a usměrňují pozornost veřejnosti.*
- *Přesvědčují v záležitostech názorů a víry.*
- *Ovlivňují chování.*
- *Uspořádávají výklady reality.*
- *Propůjčují status a legitimitu.*
- *Rychle a obsírně informují.*

Dle McQuaila tato východiska vyvolávají následující otázky:

- *Kdo ovládá média a v zájmu koho?*
- *Čí verzi světa (sociální reality) média prezentují?*
- *Jak účinná jsou média při dosahování vytčených cílů?*
- *Prosazují média větší či menší měrou rovnost ve společnosti?*

(McQuail, 1999: 92)

Zdá se, že vliv médií roste spolu s destabilizací společnosti, neboť v této době jsou média často zdrojem informací a rad, zároveň jsou snáze zneužitelná k ovlivňování a formování veřejného mínění. Lidé se prostřednictvím médií dozvídají o klíčových historických událostech, ale i skutečnostech, se kterými nemají žádnou nebo jen velmi malou vlastní zkušenost, které nemohou zažít a vyzkoušet „na vlastní kůži“. Veřejnost naopak často označuje média jako viníka různých negativních společenských jevů.

Média mohou působit na jednotlivce i celou společnost, jejich účinek může mít různou intenzitu. Dle McQuaila mohou média způsobit: „*záměrnou změnu (konverzi), nezáměrnou změnu, méně významnou změnu (formy nebo intenzity), usnadnit změnu*

---

¹¹ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9

(záměrnou či nikoli), posílit existující stav (nulová změna), zabránit změně.“ (McQuail, 1999: 366)

3. 2. Mediace a interpersonální komunikace

Jde o proces, kdy „*média zprostředkovávají kontakt se společenskou realitou.*“ (McQuail, 1999: 88) Podle Jiráka a Köpplové je „*mediace proces zvýznamňování, který dokáže vytvářet sociální skutečnosti nového druhu, odlišné společenským postavením od skutečností, jež se staly inspirací či materiálem pro mediaci. Média přetvářejí, dotvářejí či zcela mění vše, čeho se zmocní, a dosazují do celku, který nabízejí publiku.*“ (Jirák, Köpplová, 2003: 46) Masová média denně vstupují do našeho reálného života, stávají se jeho součástí.

Interpersonální komunikace je založená na přijímání a vysílání verbálních a neverbálních signálů mezi dvěma nebo více lidmi. V této komunikaci je možné vést dialog mezi účastníky komunikace a vytváří se prostor pro jejich následné reakce.

3. 3. Masová komunikace

Masová komunikace je termín, který se zrodil na konci 30. let 20. století. Tento pojem nabízí velké množství významů na místo toho, aby dovozoval definice, na kterých by bylo snadné se dohodnout, pojem je považován za značně nejasný. *McQuail říká, že již slovo „masový“ je nabité hodnotami a rozpory a ani termín „komunikace“ dodnes nemá všeobecně přijímané vymezení.*“ (McQuail, 1999: 30)

Termín „masový“ představuje velký počet, množství a rozsah lidí i produktů, kdežto „komunikace“ přebírá a předává významy, vysílá a přijímá sdělení. V mnohých definicích nalezneme „komunikaci“ jako „přenos“ pohledu podavatelí, ne však v plném významu. Jinak tomu není ani v definici Janowitze, ten říká : „*Masová komunikace zahrnuje instituce a postupy jimiž specializované skupiny využívají technické prostředky (tisk, rozhlas, filmy apod.) pro šíření symbolického obsahu směrem k rozsáhlému nesourodému a široce rozptýlenému publiku.*“ (in McQuail, 1999: 31)

Kunczik definuje mediální komunikaci jako proces, „*kdy masová média nabízejí obsahy, které jsou určeny ke krátkodobému využití, mají aktuální povahu, dále které jsou vytvořeny formálními organizacemi využívajícími moderní technologie, jenž slouží*

k násobení vytvořeného sdělení a jeho dalšímu šíření tak, aby se dostaly k masovému rozptýlenému a anonymnímu publiku, a to veřejně a bez možnosti výměny role podavatele a příjemce s určitou periodicitou.“ (in Jiráček, Köpplová, 2009: 45-46)

Proces „masové komunikace“ nemá ten samý význam jako „masová média.“ Masová média slouží pro individuální, soukromé nebo organizační účely. S masovou komunikací se setkáváme každý den a naše zkušenosti s ní jsou velmi pestré a bohaté.

3. 4. Český mediální obraz islámu

Český mediální obraz islámu je poměrně bohatý a různorodý a prošel zásadními změnami, přičemž zcela neoddiskutovatelným mezníkem bylo 11. září 2001. I v současné době se při prezentaci islámu setkáváme s mnoha zažitými stereotypy. Odborníci zabývající se médií a jejich vztahem k islámu jsou mnohdy značně skeptičtí. Připouštějí sice, že v dnešní době se ke čtenářům dostávají i seriózní informace, ovšem na druhé straně upozorňují, že *„část naší žurnalistiky se úspěšně zasloužila o plastické vykreslování nového obrazu nepřítele - fanatického muslima, arabského teroristy...“* (Mendel, 1994: 47). Mendel se dále zmiňuje i o článku nazvaném *Hrozí nebezpečí islámského ovlivňování konfliktů v Evropě*, který byl otištěn v jednom nejmenovaném deníku, a jehož pointa dle Mendelových slov vyzněla: *„Pozor, islám už je na postupu a jeho fanatismus hrozí pohltit naši mírumilovnou a civilizovanou Evropu.“* (Mendel 1994: 48.) Podobně smýšlejí i další autoři, kteří upozorňují na problematickou interpretaci islámu zejména v 90. letech minulého století, kdy jsme se podle jejich slov *„v médiích často setkávali se zavádějícími, kritickými a až islamofobními výlevy, které však bývají adresovány islámskému terorismu, extremismu či islamismu, nikoli přímo náboženství jako takovému, byť si rozhodně nečiňme iluze, že mnoha pisatelům tyto pojmy v duchu nespływají“* (Mendel, Ostřanský, Rataj 2007: 438) Stejní autoři dále poukazují na to, že pokud žurnalistika nevykreslila čtenáři muslima jako teroristu, pak často volila druhý extrém, kdy až přehnaně upozorňovala, že slovo islám obsahuje kořen s-l-m, od kterého je možné odvodit výraz salám, tedy pokoj nebo mír. *„Taková interpretace ze strany Evropanů představuje pouhý postoj přepjaté politické korektnosti, jímž se má patrně muslimská populace v Evropě uchláchnout, že o „slušných muslimech“ si nikdo nemyslí nic špatného.“* (Mendel, Ostřanský, Rataj 2007: 438)

Obavy českého člověka z islámu se většinou nezakládají na nějaké osobní negativní zkušenosti s islámským extremismem či terorismem, dokonce ani na zkušenosti s islámem vůbec, neboť, jak již je řečeno v jiné části práce, islámská komunita v České republice není nijak početná ani výrazná. Rovněž z historického hlediska je zkušenost českého člověka s muslimským světem jen mizivá. Strach z islámu je tedy často založen jen na „*sledování povrchních zpráv v některých sdělovacích prostředcích o teroristických útocích v Evropě, o atraktivním problému s nošením „muslimského šátku“ ve Francii nebo o aktuální situaci v Íráku a Afghánistánu, kde za šíření demokracie umírají američtí a jiní hoši v bojích s islámskými teroristy.*“ (Mendel, Ostřanský, Rataj 2007: 135)

Problémem českých sdělovacích prostředků je tedy především to, že se dopouštějí zevšeobecňování, problémy, které souvisejí s islámským radikalismem pak často vrhají špatné světlo na celý islámský svět. Autoři Mendel, Ostřanský, Rataj¹² ve své publikaci uvádějí situaci, kdy v Časopise Respekt v čísle 12 z března 2007 byl uveřejněn článek o porušování lidských práv v Saudské Arábii. Reflex zveřejnil také báseň jisté saudskoarabské protirežimní básnířky, kde mimo jiní stojí: „*Když ve městě nenajdete jedinou zahradu, ale měšita je na každém rohu, víte, že jste v arabské zemi (...) když má žena poloviční cenu než muž nebo ještě menší, nebuďte překvapeni, tohle je arabská země (...) když veřejně zbičují studentku jen za to, že odhalila svoje oči, jste v arabské zemi...*“ (Mendel, Ostřanský, Rataj 2007: 145) Autoři vysvětlují, že není seriózní, když báseň mluví o arabské zemi obecně, tedy se vztahuje na všechny arabské země, z čehož logicky vyplývá, že tyto neutěšené poměry vládnu v celém arabském, tedy islámském světě.

Obraz, který předkládají česká média českému čtenáři, je také závislý na tom, zda se hovoří o islámu a muslimech obecně, ve „světovém kontextu“, nebo zda se hovoří o životě „českých muslimů“.

Mediálnímu obrazem českých muslimů se věnuje Martina Křížková¹³ ve své studii Neviditelná menšina, kterou realizovala v květnu 2006 pro Multikulturní centrum

---

¹² MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy*. 2007. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9.

¹³ KŘÍŽKOVÁ, Martina. *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007, 106 s. ISBN 80-239-8475-6.

Praha. Ke svému výzkumu zvolila vzorek všech českých tištěných periodik, která vyšla v době od 16. 4. 2005 do 16. 4. 2006 a byla přístupná v mediální databázi Newton. Vybráno bylo nakonec 77 textů, a to výlučně těch, které se týkaly českého prostředí. Ve sledovaném souboru se nacházela periodika značně různorodá, šlo o časopisy pro ženy, bulvární tisk i celostátní deníky jako např. MF Dnes nebo Lidové noviny. Rovněž žánrově byl soubor velmi pestrý, nacházely se zde zprávy, komentáře, rozhovory, rady čtenářům atd.

V úvodu autorka předesílá: *„Vzhledem k malému počtu muslimů na českém území a zároveň předpokládané silné mediální akcentaci problémů spojených s islámem ve světě v poslední době (válečné konflikty, teroristické útoky) se v české veřejnosti mohou vytvářet názory, které neodpovídají realitě skutečného života muslimské komunity v Čechách, ale mohou zprostředkovaně ovlivňovat jejich zdejší životní prostor. Při absenci většinové životní zkušenosti nemají zdejší občané ovšem možnost tyto informace konfrontovat s něčím jiným než opět s mediálně konstruovaným obrazem islámu (muslimské komunity) v Česku. Cílem této analýzy je proto zjistit, jaký je obraz muslima jako souseda, spoluobčana na lokální úrovni. Tedy zjistit, jakým způsobem o českých muslimech či muslimech v Čechách referují novináři v rámci domácího zpravodajství a vysledovat pravidla, charakteristiky a kontexty s ním spojené.“ (Křížková, 2007: 48)*

Křížková zjistila, že média nejčastěji muslimy v Čechách zmiňují v souvislosti s nějakým konfliktem či s vyostřenou zahraniční událostí, pro které je charakteristický nějaký spor, násilí nebo teror. Těmto článkům je často také vyhrazena titulní strana nebo jsou tématem čísla. Často v nich hraje důležitou roli odsouzení násilí i ujištění, že od českých muslimů žádné nebezpečí nehrozí. Autorka rovněž vyzorovala tendenci zaměňovat postoj jednotlivce za postoj celé komunity. V mnoha případech je zájem o muslimy dán ne jejich výjimečností, ale tím, že jsou „cizí“ a pohybují se v našem „necizím prostředí. Výlučnost muslimů je potvrzována prostřednictvím jednoduchých stereotypů (např. vztah muslimů k alkoholu nebo k vepřovému masu). I v těchto textech se často vyskytuje ujištění, že odlišnost muslimů pro nás nepředstavuje žádnou hrozbu: *„Poselství skryté v kuchyňských mikropříbězích lze číst i takto: přestože jsou jiní (mohou odmítat vepřové i alkohol, nejsou zase tak nebezpeční, protože jinak jim tu chutná (ujišťují o svém přátelství).“ (Křížková, 2007: 50)*

Autorka také připomíná, že četnost článků se zvětšuje např. v období poutě do Mekky, v období ramadánu, ale i v období křesťanských Vánoc.

Poznatky výzkumu autorka shrnuje takto: „*Střípky informací, které média o českých muslimech nabízejí, zatím připomínají rozbité zrcadlo, z něhož zbylo jen pár více či méně poškozených kousků. Obecně je možné v člancích vysledovat všudypřítomný stereotyp, který k čitelnému obrazu českých muslimů příliš nepřispívá a jenž zřejmě nepřekračuje schematičnost vnímání muslimů ve společnosti jako celku. Stereotyp je navíc umocněn relativně malým prostorem, jenž jim čeští novináři poskytují. Muslimská komunita jako taková zatím není běžnou součástí tematické agendy médií, což může jednoduše souviset i s tím, že počet muslimů v ČR není příliš velký. Na stránky novin či časopisů se dostávají zprostředkovaně, nejčastěji v souvislosti s konfliktem (kontroverzí) či prostřednictvím vztahu Čechů k nim. Muslimové jsou představováni jako cizinci, je zdůrazňována jejich odlišnost, která je vesměs chápána negativně (potenciál hrozby). Kulturní zázemí nebo náboženská tradice není v médiích příliš reflektována. Novináři přitom poskytují jen velmi málo příležitosti dozvědět se o muslimech v Česku něco více. Čtenářům, kteří pravděpodobně vesměs nemají vlastní nezprostředkovanou zkušenost s muslimy, se dostává útržkovitých a ne příliš pozitivních informací (převaha konfliktu) bez hlubšího kontextu. Zneklidňující je zejména důraz na odlišnost, bez dalších možností ji pochopit. Pokud by se podobný způsob informování o českých muslimech prohluboval, pak by mohl bránit v úspěšné integraci této menšiny...* (Křížková, 2007: 52)

Na analýzu Martina Křížkové navazuje Eva Burgetová¹⁴ svým článkem Přehled tisku za květen – neviditelná menšina. Burgetové nešlo podle jejích slov o detailní rozbor, pouze se snaží dokladovat výsledky analýzy Martiny Křížkové, a to na vzorku všech tištěných periodik, která vyšla v květnu 2006. Sledované téma se objevilo ve 207 člancích, drtivá většina z nich sledovala dění v zahraničí, pouze 15 se vztahovalo k životu muslimů v ČR, z tohoto počtu ještě 7 textů tvořily příspěvky na téma Střet civilizací do studentské soutěže Novinářem s MF DNES. Někteří z těchto mladých autorů právě upozorňovali jednak na malou informovanost české společnosti

---

¹⁴ MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA. Migraceonline.cz. BURGETOVÁ, Eva. *Přehled tisku za květen-neviditelná menšina* [online]. 4.6.2006 [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/prehled-tisku-za-kveten-neviditelna-mensina>

o muslimech a islámu vůbec a všímali si stereotypů, v jejichž duchu česká média veřejnost informují. Burgetová na zjištěnou skutečnost reaguje takto: „*I další studentské texty, které zadané téma pojímaly z jiného úhlu, s konceptem „střetu civilizací“ výrazně polemizovaly. To může znamenat jistý příslib do budoucna v tom smyslu, že stávající nedostatek fundovaných informací o islámu v českých médiích, který přispívá k šíření negativních stereotypů, časem zmizí s tím, jak bude po těchto informacích stoupat poptávka mladší generace, pro niž už není termín „kulturní diverzita“ prázdným pojmem.*“ (Burgetová migraceonline 2006) Další závěry Burgetové už tak optimistické nejsou, neboť její výzkum potvrdil závěry, ke kterým došla Martina Křížková a další autoři zabývající se touto tematikou. Česká média přinášejí informací o problematice muslimů a islámu málo, a když, pak většinou v rytmu zajetých stereotypů, případně českého čtenáře ujišťují, že muslimové, jsou sice „jiní“, ale nebezpečí nám od nich nehrozí. Jako velmi výstižný příklad uvádí Burgetová citaci ze zprávy, kterou uveřejnil Kutnohorský deník dne 13. 5. 2006. Zpráva informující čtenáře o besedě s libanonským lékařem končí těmito slovy: „*Host rovněž zdůraznil propast mezi radikální menšinou a mírumilovnou většinou muslimů. Na druhou stranu připustil, že Korán může poskytnout prostor pro ospravedlnění džihádu. On sám však terorismus rázně odsoudil. Besedu ukončil poselstvím: Nebojte se nás.*“(<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/prehled-tisku-za-kveten-neviditelnamsina>)

Luboš Lhoťan¹⁵ v článku Muslimové a média konstatuje, že vztah novinářů k českým muslimům je značně problematický, dokonce hovoří o nekorektní mediální politice některých médií. Jako příklad uvádí: „*...článek z deníku Právo uveřejněný v roce 2005 pod názvem Islámský terorismus ohrožuje i Prahu. Na uvedený článek plný dezinformací a nepotvrzených závěrů ostře reagovala 16. 8. 2005 BIS, když vydala prohlášení, že informace deníku Právo je na hranici poplašné zprávy.*“ (Lhoťan, 2005: 27) Na druhou stranu Lhoťan ale také uvádí, že někdy si za svůj negativní obraz v médiích mohou sami muslimové díky amatérskému vystupování, nepochopení českého prostředí, neznalosti práce s médií. Tyto nedostatky pak způsobí, že takovéto

---

¹⁵ LHOŤAN. Muslimové a média. Dingir [online]. 2006 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z:<http://www.dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf>

amatérské vystoupení v médiích může zůstat nepochopeno nebo může být úmyslně překrouceno.

T.A. van Dijk uvádí pět atributů, jejichž prostřednictvím jsou cizinci obecně v médiích zobrazováni:

a) *„Etnické menšiny zůstávají menšinami i v tisku. Jsou prezentovány jen okrajově, jejich život je méně sledovaný a zobrazovaný vzhledem k majoritní populaci.*

b) *Velké množství témat, která dominují v informování o událostech v souvislosti s menšinami, je pevně či volněji spojováno s problémy, potížemi, či ohrožováním majoritní populace, jejich hodnot, zájmů a cílů.*

c) *Etnické skupiny jsou charakterizovány z pohledu bílé majoritní většiny. Autoritám majoritní skupiny je poskytován větší prostor a jsou prezentovány důvěryhodněji než mluvčí minorit.*

d) *Témata z každodenního života etnických (národnostních) menšin, jako je zdraví, vzdělání, práce, bydlení, kultura či politický život, stejně tak, jako diskriminace menšin v těchto oblastech, jsou v tisku zveřejňována pouze zřídka, pokud tedy nevedou k „problémům“ společnosti jako celku či nevyvolávají senzaci.*

e) *Prezentace rasismu vůči etnickým či národnostním menšinám jev tištěných médiích systematicky podprezentována a redukována na případy diskriminace jedinců nebo připisována malým pravicovým skupinám a situována do chudých oblastí. Rasismus elit nebo institucí je zobrazován zřídka.“ (Van Dijk, 1987)*

3.5. Stereotypy a předsudky v médiích

Patrně není příliš daleko od pravdy tvrzení, že téměř všichni se pohybujeme v zajetí nějakých předsudků a stereotypů. *„Romové jsou hluční, nechtějí pracovat a kradou. Vietnamci prodávají padělky a nízkými cenami ničí českou konkurenci. Ženy neumějí řídit.“ (Mičienka, Jiráček, 2007: 75)* Předsudek je předem vytvořený názor, často iracionální, těžko obhajitelný na základě logických argumentů a také těžko měnitelný. Předsudky si vytváříme na základě osobních zkušeností, výchovy, sociálního prostředí v němž se pohybujeme. S předsudkem často přistupujeme k něčemu co neznáme nebo s čím nemáme vlastní zkušenost. Mohou je v nás vybudovat i média.

Podle Mičienky je „stereotyp typem tzv. sociální konstrukce reality, tedy výkladem skutečnosti, který bereme jako platný, a jako takový odráží vztahy mezi jednotlivými skupinami ve společnosti, např. vztah většiny k menšině.“ (Mičienka, Jiráček, 2007: 77) Stereotypy mohou mít pozitivní i negativní zabarvení. V každém případě ovlivňují naše chování i jednání, tedy i chování k minoritám. Upevňují-li ve veřejnosti média stereotypy, díky kterým nahlíží na menšiny žijící vedle ní jako na nebezpečné, nedůvěryhodné a nespolehlivé, lze jen těžko očekávat, že stejná veřejnost se k těmto menšinám bude chovat tolerantně a bude napomáhat její integraci do společnosti.;

I. PRAKTICKÁ ČÁST

4. METODY ZKOUMÁNÍ MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE

Burton poukazuje na to, že chceme-li odhalit podstatu mediální komunikace, musíme zjistit, „co všechno se při mediální komunikaci odehrává – jak mediální komunikace probíhá a jaký je rozsah jejího působení“ (Burton 2001: 17)

Burton¹⁶ udává tyto určující faktory komunikace:

1.,*Zdroj. Mediální instituce jsou zdrojem mnoha typů sdělení, které přijímáme a s nimiž nějak nakládáme.*“ *Média mohou reagovat na řadu událostí a názorů, které se vyskytují ve společnosti, ale současně komunikaci věnující se různým tématům uklidňují, potlačují, či naopak iniciují.* (Burton 2001: 55)

2.,*Potřeba. Veškeré komunikování vychází z nějaké potřeby podavatele nebo příjemce.*“ (Burton 2001: 56) Působení média trvá vždy v určitém ekonomickém, politickém i kulturním kontextu a zároveň musí brát ohled na potřeby příjemce. Dalším účastníkem mediální komunikace je inzerent, tedy ten, kdo prostřednictvím média předkládá publiku svůj produkt.

---

¹⁶ BURTON, Graeme a Jan JIRÁK. A KOLEKTIV. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2001, 390 s. ISBN 80-859-4767-6.

3., *Zakódování. Každé mediální sdělení musí být zakódované (enkódované) do nějakého sdělitelného tvaru.*“ (Burton 2001: 56) Struktura jednotlivých textů, které média předkládají čtenářům, ovlivňuje jejich pochopení.

4., *Obsah a uspořádání mediovaného sdělení. Jakýkoliv text lze popsat z hlediska toho, co říká a jak to říká.*“ (Burton 2001: s.57) To, jak je text zpracován, zásadním způsobem ovlivňuje, jak je adresátem přijímán. Různě zpracovaný text může mít totožné téma, avšak jeho dopad na příjemce může být různý.

5., *Dekódování. To, jak si člověk „rozbalí“ konkrétní text, zcela nepochybně ovlivňuje to, jaký smysl mu nakonec přisoudí.*“ (Burton 2001: 57) Většina příjemců dekoduje sdělení přes vlastní zkušenost, očekávání, představy a předsudky. Profesionální tvůrci médií jsou si této skutečnosti vědomi, proto předkládají příjemcům text tak, aby ho pochopili tak „jak ho „pochopit mají“.

6., *Kontext. Veškerá komunikace se vždy děje v nějakém fyzickém sociálním kontextu. Kontext ovlivňuje to, jak je sdělení z textu pochopeno – pravděpodobně i to, jak je text sestaven.*“ (Burton 2001: 58) Burton má na mysli kontext nejen situační, ale i kontext produkce (okolnosti, za kterých text vzniká) a kulturní kontext.

7., *Zpětná vazba. Každá komunikace vyvolává nějakou reakci, i když ta může být zpožděná.*“ (Burton 2001: s.59) U mediální komunikace většinou nejde o reakci příjemce v podobě hodnocení komentářů, ale zpětnou vazbou je například sledovanost určitých pořadů nebo odbyt daného periodika.

„Nejviditelnější a nejprístupnější výpovědi o fungování masové komunikace je široký a mimořádně pestrý soubor „sdělení“ a „významů“, jež nejrůznější média neustále přenášejí a publikum je tak či onak přijímá. Rozlišení mezi sdělením a významem je zde důležité, neboť fyzický text sdělení v tištěné, zvukové nebo obrazové podobě můžeme přímo zkoumat a v tomto smyslu je tedy „pevný“, zatímco významy, které jsou do textu vloženy nebo v nich vnímány jejich původci či případným publikem, jsou víceméně pomíjivé a nestálé. Z toho pramení jejich různorodost a častá víceznačnost.“ (McQuail 1999: 267)

McQuail ¹⁷ dále uvádí, že důvodem pro studium obsahu médií bylo zejména zjistit, jaké jsou záměrné i nezáměrné účinky mediálního sdělení na publikum. Vztah

---

¹⁷ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9.

mezi tím, co média sdělují, a mezi skutečností, je často poněkud složitý, podstatné je, zda „*obsah médií odráží, nebo by měl odrážet, sociální realitu - a pokud ano, pak kterou nebo čí realitu.*“ (McQuail 1999: 268)

4.1. Obsahová analýza

Metod zkoumání medií je mnoho, vzájemně se nevylučují, mohou se používat souběžně a vzájemně se doplňovat.

Burton¹⁸ rozlišuje tzv. metody analýzy médií, pomocí kterých je možné vyhodnotit, jaké postavení a fungování mají médií ve společnosti a jejich dopad na příjemce. Metody výzkumu médií naopak představují postupy, jejichž výsledkem jsou objektivizovatelná data.

Metoda obsahové analýzy je ve Slovníku mediální komunikace definována jako „*standardizovaná, systematická a intersubjektivně ověřitelná kvantitativní metoda zjevného obsahu komunikace*“ (Reifová 2004, s.21)

Podle Burtona princip obsahové analýzy „*spočívá v tom, že si výzkumník vymezí reprezentativní vzorek nějakého typu mediovaných sdělení (například novin, ale také třeba násilných scén), pojmenuje jeho jednotlivé části či prvky a pak spočítá, kolik se mu ocitlo položek pod jednotlivými pojmenováními. Lze například dojít k tomu, kolik procent z celkového počtu stránek zabírá určité téma.*“ (Burton 2001: 33)

Scherer¹⁹ uvádí dva typy obsahové analýzy, a to hermeneutickou a kvantitativní. Použitím hermeneutického přístupu se dobereme k velmi podrobnému rozboru mediálního sdělení a rozkrytí záměru autora. Jeho nevýhodou však je, že je možno ho použít jen pro omezený počet textů a navíc je velmi subjektivní, neboť je závislý na osobě, která jej provádí. Proto i ověření výsledků dalšími odborníky je velmi komplikované. Naopak kvantitativní obsahová analýza je postupem strukturovaným, řídí se přesně danými pravidly, její výsledky jsou snadno ověřitelné. Použitím

---

¹⁸ BURTON, Graeme a Jan JIRÁK. A KOLEKTIV. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2001, 390 s. ISBN 80-859-4767-6.

¹⁹ SCHERER, Helmut. A KOLEKTIV. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1980-4.

kvantitativní analýzy je možné zpracovat i větší množství textů, její výsledky se dají vyčíslit v tabulkách a přehledně znázornit v grafech. K základním znakům této metody patří vysoká validita a reliabilita, tedy přiměřenost a spolehlivost. „*Reliabilita znamená, že metody využívané při šetření jsou zpracovány a zdokumentovány tak, že každý odborník, který tyto metody použije na stejném materiálu, musí dojít ke stejným výsledkům. Výsledky analýzy nemohou záviset na osobách provádějících analýzu, nýbrž na metodách a analyzovaném materiálu. Validitou se rozumí požadavek, aby výzkumné metody měřily opravdu to, co zamýšlíme měřit. (...) Reliabilita je předpokladem validity. Pouze poctivá analýza může mít validní výsledky.*“ (Scherer 2011: 34)

Burton²⁰ uvádí, že podstatou metody obsahové analýzy je vymezení nějakého reprezentativního vzorku, například určitý druh periodika, násilné scény, atd. Výsledkem je pak například zjištění, kolik procent stránek z celkového počtu je sledovanému tématu věnováno. Sledovaný materiál je touto metodou možné charakterizovat velmi přesně, je také možné vyvrátit rychlé a nepromyšlené soudy. Např. je možné procentuálně vyjádřit výskyt násilných scén v médiu. Vědecká analýza je proces poměrně složitý, v současné době bývá zpracovávána pomocí různých specializovaných statistických programů.

Scherer vymezuje čtyři roviny výběru vzorku šetření.²¹

1. Jaká média budeme rozebírat (pouze jeden druh, skupinu médií s podobnou strukturou, skupinu celoplošných médií, bulvár...). Vzorek médií by měl být co nejmenší, zároveň však takový, aby odpovídal cíli našeho zkoumání a poskytl nám dostatek materiálu pro spolehlivý výzkum.

2. Na jaká sdělení se v těchto médiích zaměříme. Většinou nezkoumáme komplexní strukturu sledovaného média, ale pouze určitou tematickou oblast (zahraniční zpravodajství, předvolební politika, případně podrobujeme analýze určitý žurnalistický žánr)

3. Jaké časové období budeme ve svém výzkumu sledovat. (Reakce médií na nepředvídanou událost, reakce na událost předem předvídanou...) „*Zajímají-li nás*

---

²⁰ BURTON, Graeme a Jan JIRÁK. A KOLEKTIV. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2001, 390 s. ISBN 80-859-4767-6.

²¹ SCHERER, Helmut. A KOLEKTIV. *Nalýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Nakadatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1980-4.

účinky působení médií, pak musíme analyzovat média i v období, která těmto účinkům předcházejí.“ (Scherer 2011: 36)

4. Jak specifikujeme mediované obsahové jednotky. Vzhledem k tomu, že zkoumaným materiálem jsou většinou jenom určité příspěvky, „*musíme si stanovit kritéria, podle nichž lze rozhodnout, které součásti mediovaného obsahu jsou pro dané šetření relevantní.*“ (Scherer 2011: 37)

4.2. Konstrukce mediálního obrazu muslimů v časopise reflex.

Pro provedení výzkumu byla zvolena metoda obsahové analýzy, Mc QUAIL²² doporučuje tento konkrétní postup: definovat vzorek, vytvořit odpovídající rámec kategorií, stanovit jednotku analýzy, vyčíslit frekvenci zvolených jednotek, na základě vyčíslených frekvencí stanovit výsledky.

Pro výzkum byla použita metoda otevřeného kódování. „*Výzkumník provádí otevřené kódování prvním průchodem daty. Lokalizuje při tom témata v textu a přiřazuje jim označení. Pomalu čte terénní poznámky a přepisy rozhovorů všímá si kritických míst. Otevřené kódování odhaluje v datech určitá témata.*“ (Hendl 2005: 247) Jednotkou analýzy je jeden článek, i když vzhledem k rozsahu i polytematické pestrosti jednotlivých zkoumaných textů byl tento postup velmi obtížný, avšak pro přesnější kvantitativní vyjádření byl dodržen. Zjištěná data jsou utříděna do frekvenčních tabulek a vyjádřena jednotlivými grafy.

5. CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÉHO MÉDIA – ČASOPISU REFLEX

Reflex je společenský týdeník, který vychází od dubna 1990, od roku 1993 ho vydává Ringier ČR. Vychází jednou týdně, tedy v počtu 52 výtisků za rok. Svým čtenářům nabízí různá témata a netradiční pohled na ně.

---

²² MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9.

Pro výzkum byl týdeník Reflex zvolen zejména proto, že vychází s velkou frekvencí a patří k nejčtenějším českým periodikům. Nejčtenějším periodikem byl například i v prvním pololetí roku 2013²³.

5.1. Sledovaný soubor

Předmětem analýzy byly články nacházející se v časopisu Reflex ve sledovaném období roku 2012, 2013. K výběru textů byla použita databáze Anopress²⁴, podle klíčových slov „islám“, „islámský“, „muslim“, „muslimský“, „islamofobie“, „islamizace“ a jejich gramatických variant bylo vyselektováno 32 textů, z toho 5 se týkalo sledovaného tématu jen okrajově, proto nejsou do výzkumu zahrnuty. Do výzkumu je tedy zahrnuto celkem 27 textů. Výsledný soubor není nikterak rozsáhlý, ale je velmi různorodý, ať již z hlediska lokace ve sledovaném časopise (texty se nacházejí v různých rubrikách), tak i z hlediska publicistických žánrů (jednalo se o články, reportáže, rozhovory, úvodník...) Ve sledovaném vzorku se jen velmi malé procento věnovalo domácí scéně, tedy životu muslimů v České republice. Všechna čísla časopisu byla projita i manuálně, výsledky hledání se v podstatě shodovaly s výsledky výběru databáze Anopres.

---

²³ MEDIA PROJEKT 1. + 2. čtvrtletí 2013 [online]. 2013 [cit. 2014-07-01]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/gallery/files/MP_1-2-2013-posledn%C3%AD.pdf

²⁴ ANOPRESS IT. Anopress.cz. *Anopress* [online]. 2014 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

6. CÍLE A HYPOTÉZY VÝZKUMU

6.1. Hlavní cíl výzkumu: Zjistit jaký je mediální obraz muslimů v časopise Reflex v letech 2012, 2013.

Na základě předchozích studií²⁵ na toto téma je možné předpokládat, že obraz muslimů v časopise Reflex nebude příliš pozitivní, že muslimové budou často zmiňováni v souvislosti s nějakým konfliktem či násilím, a to i v návaznosti na události probíhající v arabském světě od počátku roku 2011 označovaných jako „arabské jaro“²⁶. K podobným závěrům došli i další autoři, kteří zkoumali mediální obraz cizinců obecně.²⁷

6.2. Vedlejší cíle

1. Zjistit četnost článků s tematikou muslimů a islámu v jednotlivých ročnících a číslech časopisu reflex.

Hypotéza 1: Počet článků věnovaný muslimům bude nízký.

Jedním z podstatných ukazatelů obrazu muslimů v médiích je také prostor, který je tomuto tématu věnován. Studie nazírá na toto téma ze tří úhlů, uvádí frekvenci článků s muslimskou tematikou v jednotlivých měsících zkoumaného časového období, předkládá četnost článků i celkový počet stran, který je výše zmiňované problematice věnován. Na základě dříve provedených výzkumů bylo zjištěno, že minoritním skupinám bývá v tisku věnován jen minimální prostor.²⁸ Muslimové jsou v České republice málo zastoupenou menšinou, oficiální a jednoznačné statistiky

---

²⁵ Křížková (2007), Burgetová (2006)

²⁶ Arabské jaro byla série protivládních protestů a ozbrojených povstání, která se rozšířila po Blízkém východě na počátku roku 2011. Dostupné z <http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/a/Definition-Of-The-Arab-Spring.htm>

²⁷ Bitrich, Klvačová (2003)

²⁸ Van Dijk (1987), Křížková (2007), Burgetová (2006), Klvačová, Bitrich (2003)

o jejich počtu neexistují.²⁹ Předpoklad, že toto téma je v tisku zastoupeno jen minimálně, je tedy relevantní.

2. Zjistit poměr článků, které se týkají muslimů žijících v zahraničí a muslimů žijících v Česku.

Hypotéza 2: Počet článků, které budou informovat o muslimech žijících v zahraničí, bude převažovat.

Vzhledem k výše uvedenému tvrzení o malé početnosti minority muslimů v České republice lze předpokládat, že ani v tisku nebude toto téma příliš zastoupeno.

3. Zjistit jaká témata ve zkoumaných textech převládají.

Hypotéza 3: Většina zkoumaných textů se bude týkat zahraničních konfliktů a postavení ženy v islámském prostředí.

Hypotéza č. 3 vychází z faktu, že k nejrozšířenějším předsudkům a stereotypům spojovaných s islámem a muslimy patří jejich provázanost s radikalismem a náboženskými konflikty³⁰, což se patrně promítne i do tematiky článků věnovaných muslimům a islámu. Rovněž se dá předpokládat, že exponovaným tématem bude i tzv. „arabské jaro“. Výskyt dalšího očekávaného tématu souvisí s faktem, že část české muslimské komunity tvoří ženy konvertitky, případně ženy provdané za muslimy³¹. Kromě toho postavení ženy v muslimské společnosti evokuje mnoho dalších všeobecně zakořeněných stereotypů, proto se dá předpokládat, že i toto téma bude v analyzovaném médiu preferováno.

4. Zjistit, zda nadpisy článků evokují zaběhnuté stereotypy a předsudky týkající se muslimů.

Hypotéza 4: Více než polovina nadpisů bude evokovat zaběhnuté stereotypy a předsudky týkající se muslimů.

---

²⁹ TOPINKA, Daniel. (ed.) 2007. Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt. Ostrava: VeryVision.

³⁰ Křížková (2007), Burgetová (2006)

³¹ Mendel, Ostřanský, Rataj (2008)

Tato hypotéza souvisí s fakty uvedenými ve výzkumném úkolu číslo 3.

5. Zjistit, zda jsou muslimové v člancích zobrazováni negativně, či pozitivně.

Hypotéza 5: Ve více než polovině článků budou muslimové zobrazováni spíše negativně.³²

7. VÝSLEDKY VÝZKUMU

Četnost článků s tematikou muslimů a islámu v jednotlivých ročnících a číslech časopisu Reflex v letech 2012, 2013.

Výzkum uvádí frekvenci článků s muslimskou tematikou v jednotlivých měsících zkoumaného časového období, předkládá četnost článků i celkový počet stran v analyzovaném časopise v letech 2012, 2013.

Tabulka 1: Rozložení sledovaných článků v ročnících.

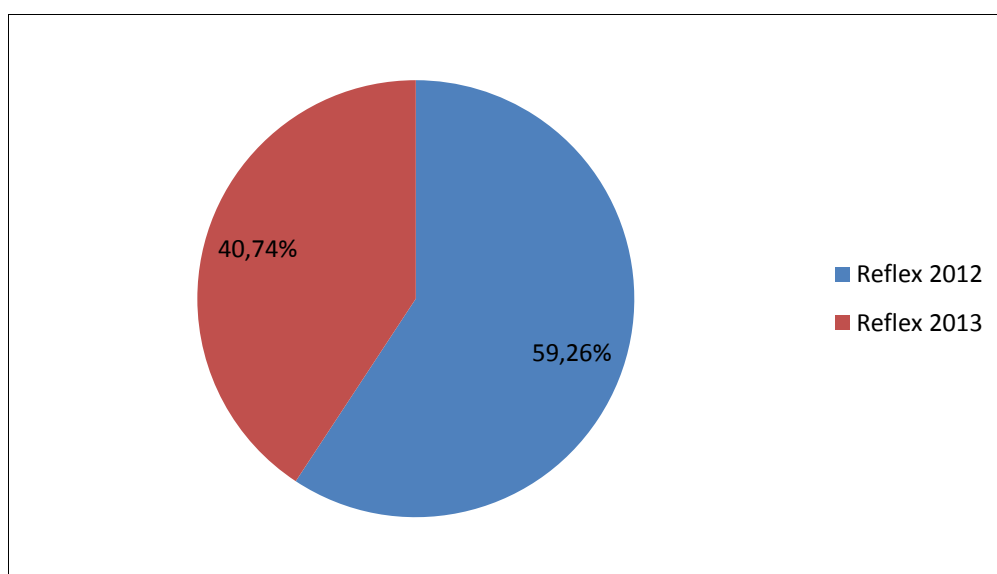
Roky	Počet	%
Reflex 2012	16	59,26
Reflex 2013	11	40,74

Z uvedené tabulky vyplývá, že články jsou v jednotlivých ročnících rozloženy nerovnoměrně, v roce 2012 se muslimů a islámu týká 16 textů, v roce 2013 o 5 méně, tedy 11. Vzhledem k malému počtu článků je tento kvantitativní rozdíl značný, procentuálně vyjádřenov roce 2012 vyšlo 59,26% článků, v roce 2013 to je 40,74%.

---

³² Negativně je myšleno tak, že o muslimech bude psáno v souvislosti s nějakým nebezpečím nebo konfliktem

Graf 1: Rozložení sledovaných článků v ročnících.

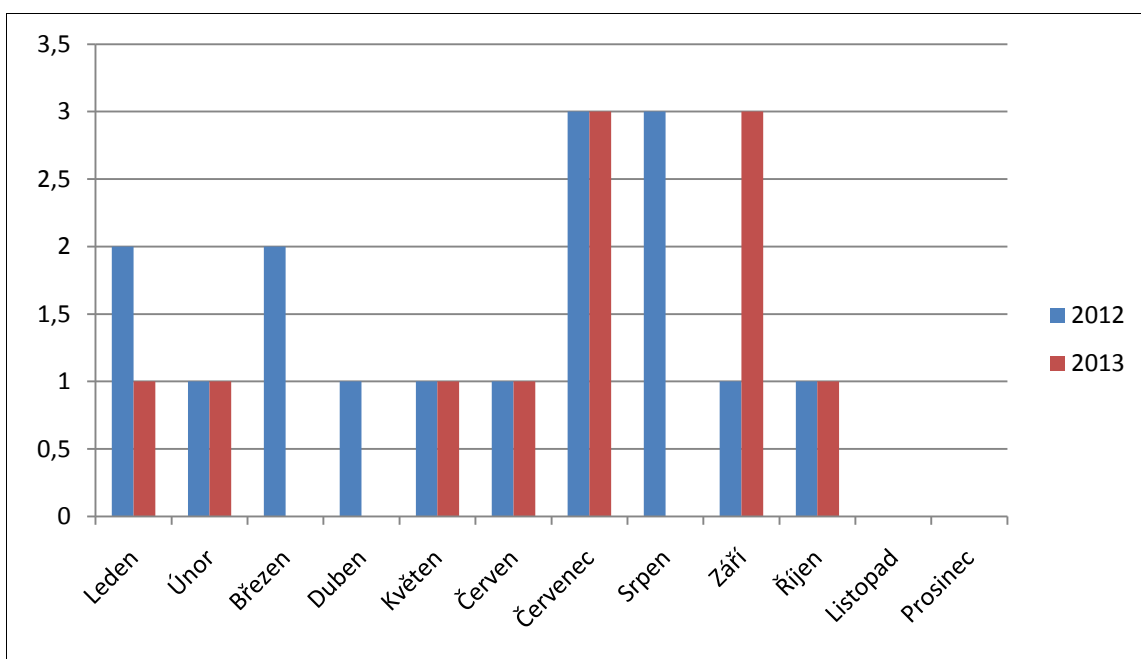
Tabulka 2: Frekvence článků v jednotlivých měsících.

Měsíc	2012	2013
Leden	2	1
Únor	1	1
Březen	2	0
Duben	1	0
Květen	1	1
Červen	1	1
Červenec	3	3
Srpen	3	0
Září	1	3
Říjen	1	1
Listopad	0	0
Prosinec	0	0

Z hodnot v tabulce je patrné, že větší kontinuitou zpravodajství se vyznačoval rok 2012, největší frekvence sledovaných textů je v měsíci červenci a srpnu, které přinesly po 3 článcích. V roce 2013 přináší časopis texty s muslimskou tematikou méně pravidelně, neboť v 5 měsících (březen, duben, srpen, listopad, prosinec) absentují zcela. Kvantitativně nejlépe vychází v tomto roce červenec a září, v obou měsících najdeme po 3 článcích. Shodně jsou na tom oba ročníky v listopadu a prosinci, kde počet článků s tematikou islámu je nula.

Pro lepší přehlednost jsou zjištěné údaje znázorněné v grafu.

Graf 2: Frekvence článků v jednotlivých měsících.

Tabulka 3: Četnost článků v ročnících.

Roky	Článků celkem	Článků s muslimskou tematikou	% článků s muslimskou tematikou
2012	1694	16	0,94
2013	1595	11	0,69
Celkem 2012+2013	3289	27	0,82

Tabulka uvádí, že v roce 2012 je v časopise Reflex uveřejněno celkem 1694 článků, z toho s tematikou islámu nebo muslimů pouhých 16. V roce 2013 Reflex přináší 1595 článků, s muslimskou tematikou jich je 11. Tyto číselné údaje dokazují, že procento textů s tematikou,

kteřou sledujeme je zanedbatelné, v roce 2012 je to 0,94%, v roce 2013 dokonce 0,69%. Celkový počet článků v obou analyzovaných letech je 3289, článků s muslimskou tematikou 27, procentuální vyjádření činí 0,82%.

Tabulka 4: Počet stránek v ročnících.

Roky	Stránek celkem	Stránek s muslimskou tematikou	% stránek s muslimskou tematikou
2012	3 930	34	0,87
2013	3 978	55	1,38
Celkem 2012+2013	7 908	89	1,13

Z hodnot uvedených v tabulce vyplývá, že všechna čísla časopisu Reflex v roce 2012 čítají 3 930 stránek, z toho s tematikou islámu nebo muslimů 34. V roce 2013 Reflex je to 3978 stránek, s muslimskou tematikou jich je 55. Procento stránek s tematikou, kterou sledujeme je mizivé, v roce 2012 je to pouhých 0,87%, v roce 2013 1,38%. Celkový počet stránek v obou sledovaných ročnících činí 7 908, stránek s muslimskou tematikou je 89, procentuální vyjádřeno 1,13%. Vzhledem k délce a rozložení textů byla za nejmenší jednotku považována jedna stránka (není pracováno s polovinou, třetinou, čtvrtinou stránky atd.).

Hypotéza 1: Počet článků věnovaný muslimům bude nízký.

Výzkumná hypotéza č.1 byla potvrzena. Šetření ukázalo, že počet článků v celkovém množství článků v časopise Reflex je téměř zanedbatelný, nedosahuje ani jednoho procenta. Jen o málo lépe vychází vyčíslení textu ve stránkách, pak dosahuje 1,13%. Výsledky bakalářské práce jsou tak v souladu s výsledky dříve provedených bádání.³³

³³ Van Dijk (1987), Křížková (2007), Burgetová (2006), Klvačová, Bitrich (2003)

Poměr článků, které se týkají muslimů žijících v zahraničí a muslimů žijících v Česku v časopise Reflex v letech 2012, 2013.

Výzkum porovnává frekvenci článků, které pojednávají o muslimech a islámu v zahraničním, kontextu a frekvenci článků, které se zabývají životem muslimů v České republice (jde o konvertity, konvertitky, případně Češky, které se provdaly za muslima). Příklad, kdy si Čech vzal muslimku, v našem vzorku není přítomen.

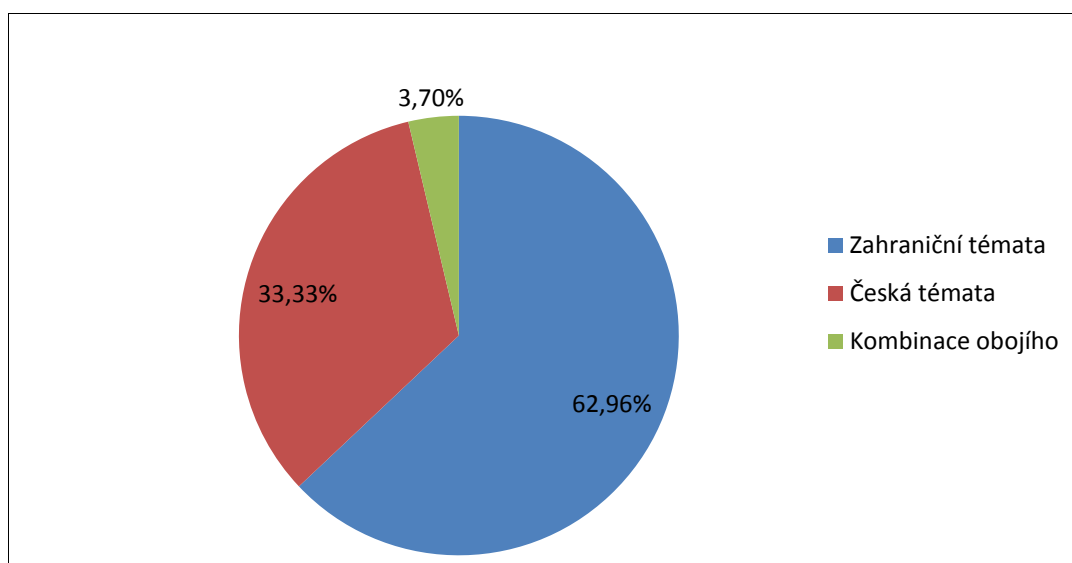
Tabulka 5: Poměr článků, které se týkají muslimů žijících v zahraničí a muslimů žijících v Česku.

Téma	Počet článků	%
Zahraniční témata	17	62,96
Česká témata	9	33,33
Kombinace obojího	1	3,70

Tabulka uvádí, že z celkového počtu 27 analyzovaných článků se 17 z nich nějakým způsobem týká muslimů a islámu v kontextu zahraničí, procentuální vyjádření činí 62,96%. Muslimské minoritě žijící v České republice je věnováno pouze 9 textů, tedy 33,33%. Jeden článek v sobě zahrnuje obě témata, vyjádřeno procenty jde o 3,70%.

Zjištěné údaje jsou pro lepší přehlednost vyjádřeny v grafu.

Graf 3: Poměr článků, které se týkají muslimů žijících v zahraničí a muslimů žijících v Česku.

Hypotéza 2: Počet článků, které budu informovat o muslimech žijících v zahraničí, bude převažovat.

Výzkumná hypotéza č. 2 byla potvrzena. Zahraniční témata skutečně v drtivé většině převažují nad tuzemskými. Situace je dána tím, že tematicky se sledované články zaměřují spíše na radikalismus, který je médii zatím stále ještě lokalizován za hranice České republiky. V časopise se patrně také odráží poměrně aktuální situace nazvaná jako arabské jaro³⁴.

Jednotlivá témata a jejich frekvence v článcích s tematikou muslimů a islámu v časopise Reflex v letech 2012, 2013.

Výzkum sleduje analyzované články v kontextu jejich zařazení do jednotlivých rubrik časopisu, konkretizuje jednotlivá témata, v případě textů, které se týkají zahraničí, uvádí, která země je v článku zmiňovaná, o dění ve které konkrétní zemi časopis informace přináší.

Rubriky v časopise Reflex nejsou pevně dané, vykazují aktuální změny jak v jednotlivých ročnících, tak i v jednotlivých číslech. Práce vychází z konkretizace rubrik tak, jak je vykazala databáze Anopress při vyhledávání textů podle zadaných klíčových slov.

Postup, kdy jako jednotka analýzy byl zvolen jeden článek je dodržen, i když vzhledem k rozsahu i polytematické pestrosti jednotlivých zkoumaných textů bylo obtížné konkretizovat téma, které je pro daný text nosné.

Texty týkající se zahraničních událostí jsou rozděleny dle zemí, kde daná událost probíhala, aby mohlo být prokázána reakce textů na případné politické dění. Někdy není možné pojmenovat konkrétní zemi, ale pouze zeměpisnou oblast nebo dokonce kontinent.

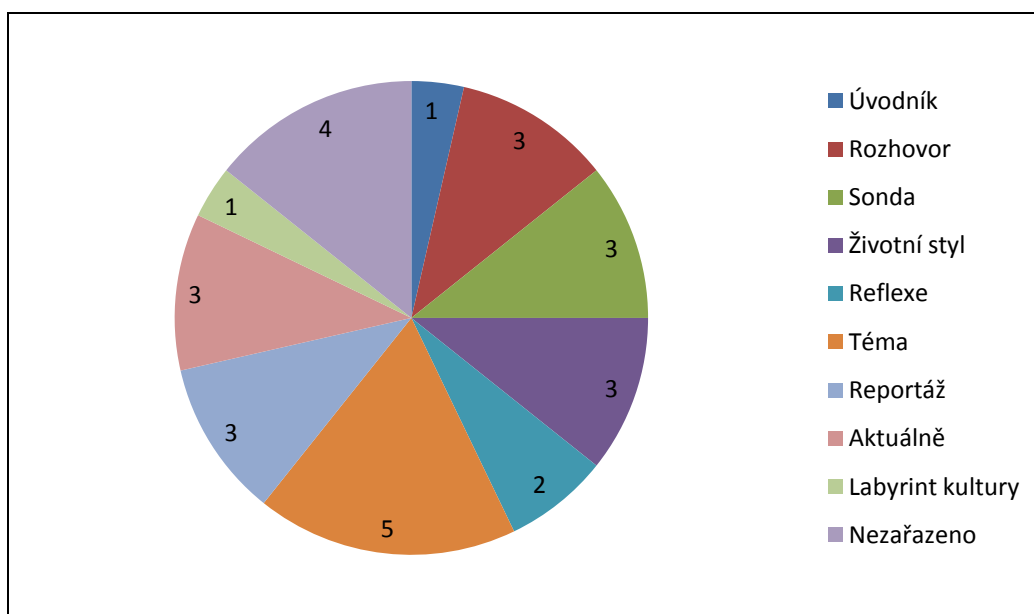
³⁴ Rok 2011

Tabulka 6: Rozložení sledovaných článků v rubrikách časopisu.

Úvodník	1
Rozhovor	3
Sonda	3
Životní styl	3
Reflexe	2
Téma	5
Reportáž	3
Aktuálně	3
Labyrint kultury	1
Nezařazeno	3

Z celkem 19 aktuálních rubrik se sledované články vyskytly v 9 rubrikách, a to: Úvodník (1), Reflexe (2), Rozhovor (3), Sonda (3), Životní styl (3), Reportáž(3), Aktuálně (3), Labyrint kultury. Nejvíce textů se objevilo pod hlavičkou rubriky Téma (5). U 3 textů nebyla rubrika uvedena.

Graf 4: Rozložení sledovaných článků v rubrikách časopisu.

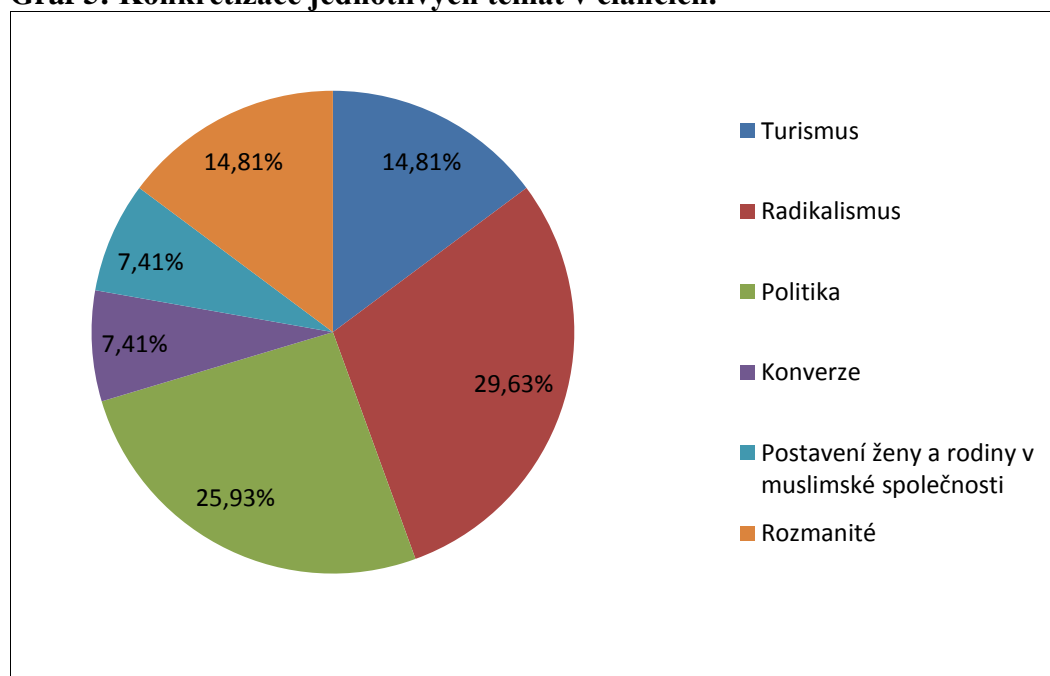

Tabulka 7: Konkretizace jednotlivých témat v článcích.

Název tématu	Počet	%
Turismus	4	14,81%
Radikalismus	8	29,63
Politika	7	25,93
Konverze	2	7,41
Postavení ženy a rodiny v muslimské společnosti	2	7,41
Rozmanité	4	14,81%

Z uvedené tabulky vyplývá, že nejčastějšími tématy jsou Radikalismus (8) a politika (7). Následují Turismus (4), Konverze (2) a Postavení ženy a rodiny v muslimské společnosti (2). Některé texty však byly tak různorodé, že je nebylo možné zařadit k žádnému tématu, ve výzkumu jsou označena jako Rozmanité (4).

Graf 5: Konkretizace jednotlivých témat v článcích.

Tabulka 8: Konkretizace jednotlivých destinací, které jsou zmiňovány v článcích.

Destinace	Počet	%
Afghanistán	1	5,55
Afrika	1	5,55
Blízký východ	1	5,55
Egypt	5	27,77
Indonésie	1	5,55
Jordánsko	1	5,55
Mosambik	1	5,55
Německo	1	5,55
Pákistán	1	5,55
Velká Británie	1	5,55
Různé	4	22,22

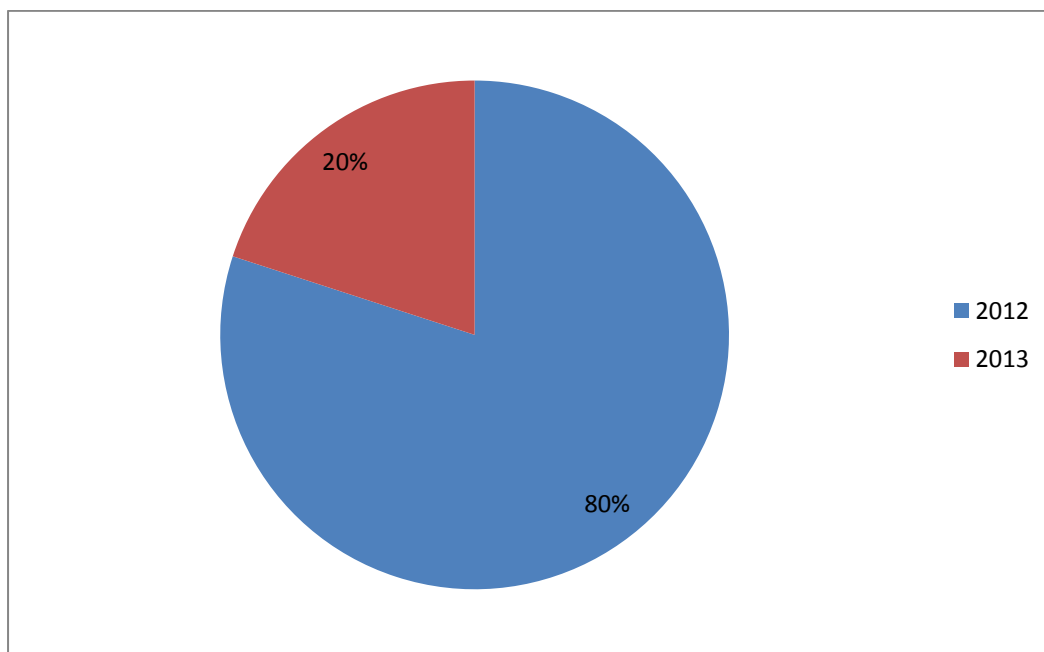
Z tabulky je patrné, že nejčastěji zmiňovanou zemí je Egypt, který se v analyzovaných ročnících časopisu Reflex vyskytuje 5krát. Všechny další země či oblasti nebo kontinenty, a to Afhánistán, Afrika, Blízký východ, Indonésie, Jordánsko, Mosambik, Německo, Pákistán a Velká Británie se vyskytují pouze jednou. 4 texty nebylo možné konkrétně lokalizovat.

Tabulka 9: Lokace článků s tématem Egypta do jednotlivých ročníků.

2012		2013	
Přicházejí bratři muslimští		Dobrý puč	
Opuštěné pyramidy			
Hroucení vratkých pyramid			
Egypt bašta islamismu			
4	80%	1	20%

Z údajů v tabulce vyplývá, že v roce 2012 byly uveřejněny 4 články o Egyptu, v roce 2013 pouze 1. V procentuálním vyjádření je tento rozdíl značný. V roce 2012 je to 80%, v roce 2013 pouhých 20%.

Graf 6: Lokace článků s tématem Egypta do jednotlivých ročníků.

Hypotéza 3: Většina zkoumaných textů se bude týkat zahraničních konfliktů a postavení ženy v islámském prostředí.

Výzkumná hypotéza č. 3 byla potvrzena jen zčásti.

Nejčastějším tématem v časopise Reflex v letech 2012, 2013 byl skutečně radikalismus. Toto zjištění není nijak překvapivé, neboť časopis reagoval na dění v roce 2011, označované jako arabské jaro. To potvrzuje i tabulka č. 9, neboť právě článků o Egyptě vychází v Reflexu v roce 2012 více. To je důsledkem převratu v Egyptě, který proběhl v roce 2011.

Druhá část hypotézy, tedy že dalším nejčastějším tématem bude postavení ženy v islámském prostředí se nepotvrdila. Je pravda, že toto téma se okrajově objevovalo ve více textech, avšak centrálním tématem bylo pouze ve 2 člancích. Velmi často se naopak objevovala témata Politika a Turismus.

Četnost titulků v časopisu Reflex v letech 2012, 2013, které evokují zaběhnuté stereotypy a předsudky týkající se muslimů, popř. samy o sobě působí pozitivně, negativně nebo neutrálně.

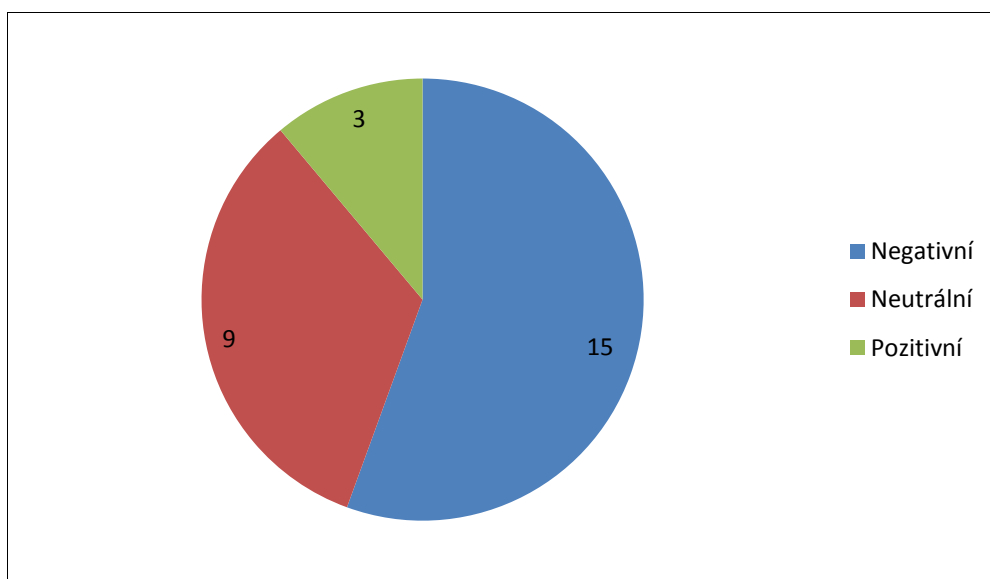
Titulky jsou zkoumány ze dvou hledisek. Prvním hlediskem je, zda nadpis obecně působí pozitivně, negativně nebo neutrálně bez ohledu na to, zda se nějak týká zkoumané problematiky. Druhé hledisko již zohledňuje nejenom pozitivitu, negativitu nebo neutralitu titulku, ale také to, zda se na první pohled jedná o titulek, který jednoznačně říká, že půjde o text s tematikou muslimů nebo islámu.

Tabulka 10: Četnost titulků podle emotivního působení na čtenáře.

Negativní	Neutrální	Pozitivní
Vražda politické korektnosti	Přicházejí bratři muslimští	Chudoba, víra i legrace
S hlavou u podlahy	Opuštěné pyramidy	Dobry puč
Zlo je v duševní lenosti	Jmenuji se Lenka a vzala jsem si muslima	Voda nad zlato
Nejvíce pohrdám zrádci	VY-MY	
Hroucení vratkých pyramid	Život s Alláhem	
Egypt bašta islamismu	Muslimka a křesťan	
Teror může začít už zítra	K islámu a zase zpátky	
Pubertální blondácci vyhlásují DŽIHÁD	Antonie a Hana	
Můj život ve strachu	Domina Amina	
Trest pro jednookého kazatele		
Válka proti islamismu na pokračování		
Zážitky kancelářské krysy z Afghánistánu		
Válka se západem		
Beznadějné vyhlídky		
Může za to islám?		
15	9	3

Tabulka vykazuje, že nejvíce titulků je laděno negativně 15, neutrálně 9, pozitivně působící titulky jsou pouze 3.

Graf 7: Četnost titulků podle emotivního působení na čtenáře.

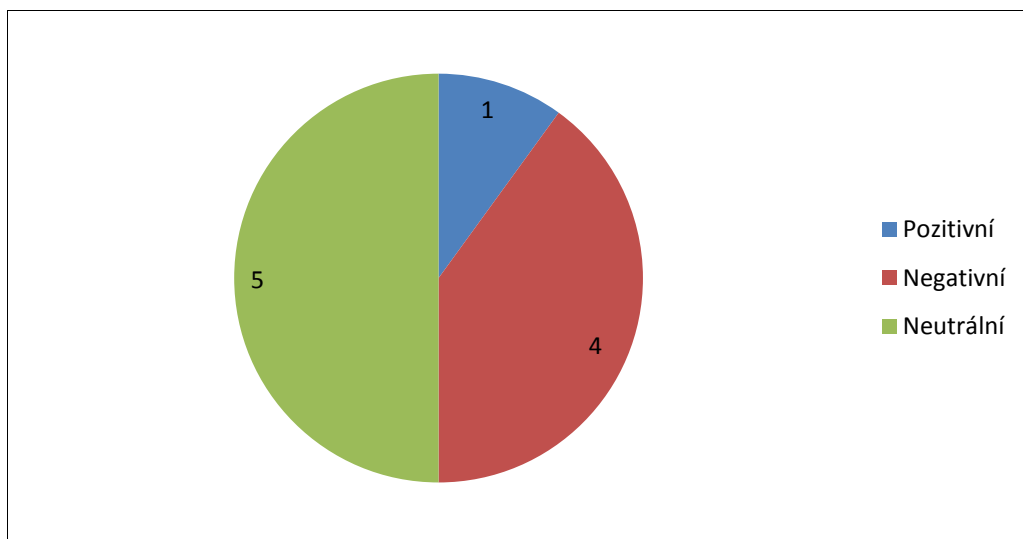

Tabulka 11: Četnost emotivního působení titulků, u kterých je na první pohled patrné, že uvozují text s tematikou muslimů nebo islámu.

Titulky s muslimskou tematikou			Titulky, kde není patrné, o jaké téma se jedná
Pozitivní	Negativní	Neutrální	
Jmenuji se Lenka a vzala jsem si muslima	Egypt jako bašta islamismu	Přicházejí bratři muslimští	Vražda politické korektnosti
	Pubertální blondáčky vyhlásují DŽIHÁD	Život s Alláhem	S hlavou u podlahy
	Válka proti islamismu na pokračování	Muslimka a křesťan	Opuštěné pyramidy
	Zážitky kancelářské krysy z Afghhanistánu	K islámu a zase zpátky	Chudoba, víra i legrace
		Může za to islám?	Zlo je v duševní lenosti
			Nejvíce pohrdám zrádci
			Hroucení vratkých pyramid
			VY-MY
			Teror může začít už zítra
			Můj život ve strachu
			Trest pro jednookého kazatele
			Válka se západem
			Dobrý puč
			Antonie a Hana
			Beznadějné vyhlídky
			Voda nad zlato
			Domina Amina
1	4	5	17

Z tabulky je patrné, že největší zastoupení mají titulky, u nichž není na první pohled patrné, o jaké téma se jedná 17. U 10 titulků toto patrné je, přičemž 5 jich je laděno neutrálně, 4 negativně, pouze 1 pozitivně.

Graf 8: Četnost emotivního působení titulků, u kterých je na první pohled patrné, že uvozují text s tematikou muslimů nebo islámu.

Hypotéza 4: Více než polovina nadpisů bude evokovat zaběhnuté stereotypy a předsudky týkající se muslimů.

Výzkumná hypotéza č. 4 byla potvrzena.

Tato hypotéza souvisí s fakty uvedenými ve výzkumném úkolu číslo 3.

Bez ohledu na to, zda použité titulky na první pohled vypovídají o tom, že uvozují text s muslimskou nebo islámskou tematikou, většina z nich působí na čtenáře znepokojivě a negativně, a to zejména díky tomu, že obsahují slova jako „islamizace“, „džihád“, „válka“, „hroucení“, „trest“, „teror“, „beznadějný“. V případě, že je z titulku jednoznačné, že se za ním skrývá článek s muslimskou nebo islámskou tematikou, ve většině případů titulek evokuje běžně zažitý stereotyp. Je ovšem nezbytné mít na zřeteli, že posuzování, co působí na čtenáře negativně, pozitivně či neutrálně má značně subjektivní charakter.

Zajímavá je také skutečnost, že titulek „Přicházejí bratři muslimští“ může být pro orientovaného a poučeného čtenáře naprosto jednoznačný³⁵, zatímco pro jiného bude naprosto nic neříkající.

³⁵ Muslimské bratrstvo je islamistické organizace, která po svržení bývalého prezidenta Husního Mubaraka v Egyptě v roce 2011 vyhrála volby.

Hypotéza 5: Ve více než polovině článků budou muslimové zobrazováni spíše negativně.

Výzkumná hypotéza č. 5 byla potvrzena.

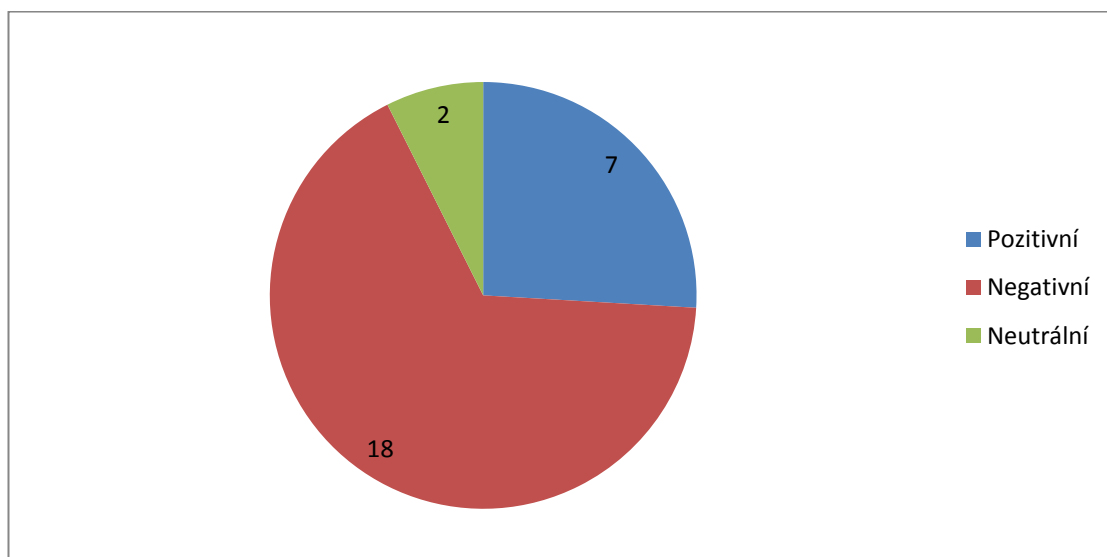
Vzhledem k tomu, že v člancích převažují témata jako radikalismus politika není překvapující, že ve více než polovině textů jsou muslimové zobrazováni v souvislosti s nějakou hrozbou nebo konfliktem.

Tabulka 12: Poměr článků, ve kterých jsou muslimové zobrazováni pozitivně, negativně, či neutrálně.

Pozitivní	Negativní	Neutrální
7	18	2

Z uvedené tabulky vyplývá, že v drtivé většině článků jsou muslimové prezentováni v souvislosti s nějakým konfliktem, tedy negativně (18), v 7 člancích jsou vykresleni pozitivně ve 2 neutrálně.

Graf 9: Poměr článků, ve kterých jsou muslimové zobrazováni pozitivně, negativně, či neutrálně.

Hlavní cíl výzkumu: Zjistit jaký je mediální obraz muslimů časopise Reflex v letech 2012, 2013.

Výzkum v mnohém potvrdil výsledky, které byly zjištěny již v dříve prováděných šetřeních.³⁶

Došel zejména k těmto skutečnostem:

1. Článcům věnovaným problematice muslimů a islámu je v časopise Reflex vyčleněn jen velmi malý prostor vzhledem k rozsahu časopisu i jeho frekvenci vycházení, což potvrzuje teorii Van Dijk³⁷a, který říká, že minority zůstávají minoritami i v tisku, ke stejnému zjištění dochází i Křížková a Burgetová, jejichž výzkum se týká již konkrétně muslimů a islámu.

2. V časopise Reflex převažují články, které přináší tematiku muslimů a islámu související s děním v zahraničí (17), o životě muslimů (ať již cizinců nebo konvertitů) v České republice informují mnohem méně (9), 1 článek není možné přesně vymezit.

3. V článcích, které jsou zaměřeny na dění v České republice je možno vymezit dvě nejčastější témata. Jedno je téma konvertitů nebo českých žen, které se provdaly za muslima, Několikrát se opakuje teorie, že manželský svazek muslima a nemuslimky může být problematický, avšak když už je realizován, je spíše akceptován svazek muslima a křesťanky než muslima a ateistky. Z toho vyplývá, že islám je prezentován jako tolerantní k ostatním náboženstvím. V některých článcích také zaznívá vysvětlení, že pokud je islám ženám nepřátelský a vyžaduje jejich absolutní submisivitu, vyplývá to spíše z rodových a regionálních tradic než ze samotného Koránu. Pozitivně také z textu vyznívá vztah muslimů k rodině.

Druhým tématem, které se v článcích věnovaných životu muslimů v České republice objevuje, je radikalismus muslimů – cizinců žijících v České republice nebo konvertitů.

4. Rozložení článků v jednotlivých rubrikách časopisu Reflex není nijak podstatné. Tematicky jsou texty velmi různorodé. Díky jejich polytematičnosti byla konkretizace jednotlivých témat velmi obtížná, přesto se podařilo definovat tato témata: Radikalismus (8),

---

³⁶ Van Dijk (1987), Křížková (2007), Burgetová (2006), Klvačová, Bitrich (2003)

³⁷ Van Dijk, T. A. 1987. *Communicating racism: Ethnic Prejudice in Thought and Talk*. Newbury park – CA: SAGE Publications

Politika (7), Turismus (4), Konverze (2) a Postavení ženy a rodiny v muslimské společnosti (2). Některé texty však byly natolik polytematické, že je nebylo možno přesně specifikovat, ve výzkumu jsou označeny jako Rozmanité (4). Pod tématem Radikalismus jsou vesměs zařazeny texty, které představují muslimy ve světle zahraničních událostí označovaných jako arabské jaro. Bohužel je nutno konstatovat, že v souladu s předchozími výzkumy zabývajícími se podobnou problematikou, jsou muslimové i v časopise Reflex většinou spojováni s nějakým konfliktem či hrozbou. Články spadající pod téma Turismus přesto představují muslimské země v zásadě jako destinaci, kde je pro turisty bezpečno a jsou zde vítáni.

V souladu s tímto tvrzením je zjištění, že velké množství titulků je laděno negativně. Dá se předpokládat, že tato skutečnost nekoresponduje s muslimskou tematikou, ale spíše s faktem, že autor článku chce jeho názvem na první pohled čtenáře zaujmout.

5. Texty přinášejí informace o muslimech zejména prostřednictvím členů majoritní společnosti, samotným muslimům je dán prostor k vyjádření jen minimálně. Tato skutečnost je patrná už při pouhém pročítání jednotlivých článků, její konkrétní analýzou se práce nezabývá.

6. I když zkoumání vizuální stránky analyzovaných textů není předmětem bakalářské práce, jsou natolik významnou součástí časopisu Reflex, že není možné je opomenout úplně. Mnohé z fotografií mají takovou vypovídající hodnotu, že na první pohled poznáme, že jde o článek s tematikou muslimů nebo islámu, přestože z titulku tato skutečnost ani patrná není. Použité fotografie jsou autentické i ilustrativní, jejich poměr však nelze jednoznačně určit neboť to by vyžadovalo mnohem pečlivější pozorování.

ZÁVĚR

Bakalářská práce si stanovila cíl vykreslit Mediální obraz "muslimů" v časopise Reflex.

Teoretická část práce na základě odborné literatury shrnuje základní poznatky, které se týkají existence muslimské minority na našem území a zamýšlí se nad tím, jak je tato menšina prezentována českými médii, která jsou, jak je patrné z předchozích výzkumů, které byly na toto téma realizovány již dříve, v zajetí zaběhnutých stereotypů.

Práce si klade za cíl zjistit, zda týdeník Reflex z těchto stereotypů nějak vybočuje a zda české veřejnosti předkládá jiný obraz muslimů a islámu, než na jaký je zvyklá z většiny dalších médií.

V praktické části práce bylo analyzováno 27 textů časopisu Reflex z ročníků 2012 a 2013, které byly vyselektovány agenturou Anopress po zadání klíčových slov „islám“, „islámský“, „muslim“, „muslimský“, „islamofobie“, „islamizace“ a jejich gramatických variant. Jako výzkumná metoda byla použita kvantitativní obsahová analýza. Samotný výzkum byl prováděn za pomoci metody otevřeného kódování, kdy za jednotku byl zvolen jeden článek, což bylo značně obtížné, neboť většina analyzovaných článků se vyznačovala značnou rozsáhlostí a polytematičností.. Analýza pak byla prováděna jedním badatelem, a to autorkou práce.

Stanoven byl hlavní cíl výzkumu, a to zjistit, jaký je mediální obraz muslimů v časopise Reflex.

Zkoumány byly tyto faktory: Četnost článků s tematikou muslimů a islámu, jejich rozložení a frekvence v jednotlivých ročnících, počet stránek, poměr článků, které se týkají muslimů žijících v zahraničí a muslimů žijících v Česku, rozložení sledovaných článků do rubrik, konkretizace jednotlivých témat, konkretizace jednotlivých zemí, které jsou zmiňovány v člancích s tematikou muslimů a islámu, lokace článků s tématem Egypta, četnost článků jejichž titulky evokují zaběhnuté stereotypy a předsudky. Zjištěná data byla vyhodnocena a zanesena do tabulek a grafů.

V práci byly stanoveny tyto vedlejší cíle a hypotézy:

1. Zjistit četnost článků s tematikou muslimů a islámu v jednotlivých ročnících a číslech časopisu reflex.

Hypotéza 1: Počet článků věnovaný muslimům bude nízký.

2.Zjistit poměr článků, které se týkají muslimů žijících v zahraničí a muslimů žijících v Česku.

Hypotéza 2: Počet článků, které budu informovat o muslimech žijících v zahraničí bude převažovat.

3.Zjistit, jaká témata ve zkoumaných textech převládají.

Hypotéza 3: Většina zkoumaných textů se bude týkat zahraničních konfliktů a postavení ženy v islámském prostředí.

4.Zjistit, zda nadpisy článků evokují zaběhnuté stereotypy a předsudky týkající se muslimů.

Hypotéza 4: Více než polovina nadpisů bude evokovat zaběhnuté stereotypy a předsudky týkající se muslimů.

5.Zjistit, zda jsou muslimové v člancích zobrazováni negativně, či pozitivně.

Hypotéza 5: Ve více než polovině článků budou muslimové zobrazováni spíše negativně.

První, druhá, čtvrtá a pátá hypotéza byly potvrzeny, třetí hypotéza se potvrdila jen zčásti, neboť téma Postavení ženy v islámském prostředí bylo v časopise Reflex specifikováno pouze dvakrát, což činí 7, 41% z celkového objemu analyzovaných textů.

Výsledky práce jsou vesměs v souladu s výsledky dříve realizovaných studií na toto téma³⁸, včetně tvrzení, že muslimové, případně i ostatní minoritní skupiny jsou médií vesměs prezentovány ve spojení s nějakou hrozbou nebo nebezpečím.

---

³⁸ Van Dijk (1987), Křížková (2007), Burgetová (2006), Klvačová, Bitrich (2003)

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BURTON, Graeme a Jan JIRÁK. A KOLEKTIV. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2001, 390 s. ISBN 80-859-4767-6.
2. DRULÁK, Petr *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 2008. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.
3. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-802-6202-196.
4. JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 207 p. ISBN 80-717-8697-7.
5. KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002, 197 p. ISBN 80-702-1540-2.
6. KRIPPENDORFF, Klaus. *Content analysis: an introduction to its methodology*. 2nd ed. Thousand Oaks: Sage Publications, 2004, xxiii, 411 s. ISBN 978-0-7619-1545-4.
7. KŘÍŽKOVÁ, Martina. *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007, 106 s. ISBN 80-239-8475-6.
8. MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9
9. MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: z dějin a současnosti politického islámu*. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 1994, 230 p., [16] p. of plates. ISBN 80-710-8088-8
10. MENDEL, Miloš, Bronislav OSTRÁNSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy*. 2007. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9.
11. MIČIENKA, Marek a Jan JIRÁK. *Základy mediální výchovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 295 s. ISBN 978-807-3673-154
12. RAMBERG, I. 2004. Islamophobia and its consequences on Young People. Seminar report. European Youth Center Budapest.
13. REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 327 s. ISBN 80-717-8926-7.
14. SCHERER, Helmut. A KOLEKTIV. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1980-4.

15. TOPINKA, Daniel. (ed.) 2007. Integrací proces muslimů v České republice – pilotní projekt. Ostrava: VeryVision.
16. . Van Dijk, T. A. 1987. *Communicating racism: Ethnic Prejudice in Thought and Talk*. Newbury park – CA: SAGE Publicatons

DALŠÍ ZDROJE

ANOPRESS IT. Anopress.cz. *Anopress* [online]. 2014 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. Tab. 614c
Obyvatelstvo podle věku, náboženské víry a pohlaví. Období 26. 3. 2011. [on-line]. [cit. 10. 5. 2014]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30719&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

KLVAČOVÁ,P, BITRICH.T: *Nečitelní cizinci. Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*. Multikulturní centrum Praha. 2003 Dostupné z :
http://aa.ecn.cz/img_upload/bacca6403f52f8f0f60667687afefbf5/Jak_se__ne_pise_o_ci_zincich_2003.pdf

LHOŤAN. Muslimové a média. *Dinger* [online]. 2006 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z:<http://www.dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf>

MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA. *Migraceonline.cz*. BURGETOVÁ, Eva. *Přehled tisku za květen-neviditelná menšina* [online]. 4.6.2006 [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/prehled-tisku-za-kveten-neviditelná-mensina>

Reflex.cz. Praha: Ringier Axel Springer, 2013. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/>

Reflex.cz. Praha: Ringier Axel Springer, 2012. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/>

UNIE VYDAVATELŮ. Unievydavatelů.cz. *MEDIA PROJEKT 1. + 2. čtvrtletí 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-07-01]. Dostupné z: http://www.unievydavatelů.cz/gallery/files/MP_1-2-2013-posledn%C3%AD.pdf

ŠLECHTA.R, VONŠOVSKÁ.M, ŠIMÁČKOVÁ.D, TRTÍKOVÁ.L, *Život muslimů v ČR* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2009. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/zivot_muslimu_v_cr

9. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

TABULKA 1: ROZLOŽENÍ SLEDOVANÝCH ČLÁNKŮ ROČNÍCÍCH.....	34
TABULKA 2: FREKVENCE ČLÁNKŮ V JEDNOTLIVÝCH MĚSÍCÍCH.....	35
TABULKA 3: ČETNOST ČLÁNKŮ V ROČNÍCÍCH.....	36
TABULKA 4: POČET STRÁNEK V ROČNÍCÍCH.....	37
TABULKA 5: POMĚR ČLÁNKŮ, KTERÉ SE TÝKAJÍ MUSLIMŮ ŽIJÍCÍCH V ZAHRANIČÍ A MUSLIMŮ ŽIJÍCÍCH V ČESKU.....	38
TABULKA 6: ROZLOŽENÍ SLEDOVANÝCH ČLÁNKŮ V RUBRIKÁCH ČASOPISU.....	40
TABULKA 7: KONKRETIZACE JEDNOTLIVÝCH TÉMAT V ČLÁNCÍCH.....	41
TABULKA 8: KONKRETIZACE JEDNOTLIVÝCH DESTINACÍ, KTERÉ JSOU ZMIŇOVÁNY V ČLÁNCÍCH.....	42
TABULKA 9: LOKACE ČLÁNKŮ S TÉMATEM EGYPTA DO JEDNOTLIVÝCH ROČNÍKŮ.....	42
TABULKA 10: ČETNOST TITULKŮ PODLE EMOTIVNÍHO PŮSOBENÍ NA ČTENÁŘE.....	44
TABULKA 11: ČETNOST EMOTIVNÍHO PŮSOBENÍ TITULKŮ, U KTERÝCH JE NA PRVNÍ POHLED PATRNÉ, ŽE UVOZUJÍ TEXT S TEMATIKOU MUSLIMŮ NEBO ISLÁMU.....	46
TABULKA 12: POMĚR ČLÁNKŮ VE KTERÝCH JSOU MUSLIMOVÉ ZOBRAZOVÁNI POZITIVNĚ, NEGATIVNĚ, ČI NEUTRÁLNĚ.....	48
GRAF 1: ROZLOŽENÍ SLEDOVANÝCH ČLÁNKŮ V ROČNÍCÍCH.....	35
GRAF 2: FREKVENCE ČLÁNKŮ V JEDNOTLIVÝCH MĚSÍCÍCH.....	36
GRAF 3: POMĚR ČLÁNKŮ, KTERÉ SE TÝKAJÍ MUSLIMŮ ŽIJÍCÍCH V ZAHRANIČÍ A MUSLIMŮ ŽIJÍCÍCH V ČESKU.....	38
GRAF 4: ROZLOŽENÍ SLEDOVANÝCH ČLÁNKŮ V RUBRIKÁCH ČASOPISU.....	40
GRAF 5: KONKRETIZACE JEDNOTLIVÝCH TÉMAT V ČLÁNCÍCH.....	41
GRAF 6: LOKACE ČLÁNKŮ S TÉMATEM EGYPTA DO JEDNOTLIVÝCH ROČNÍKŮ.....	43
GRAF 7: ČETNOST TITULKŮ PODLE EMOTIVNÍHO PŮSOBENÍ NA ČTENÁŘE.....	45
GRAF 8: ČETNOST EMOTIVNÍHO PŮSOBENÍ TITULKŮ, U KTERÝCH JE NA PRVNÍ POHLED PATRNÉ, ŽE UVOZUJÍ TEXT S TEMATIKOU MUSLIMŮ NEBO ISLÁMU.....	47
GRAF 9: POMĚR ČLÁNKŮ VE KTERÝCH JSOU MUSLIMOVÉ ZOBRAZOVÁNI POZITIVNĚ, NEGATIVNĚ, ČI NEUTRÁLNĚ.....	48